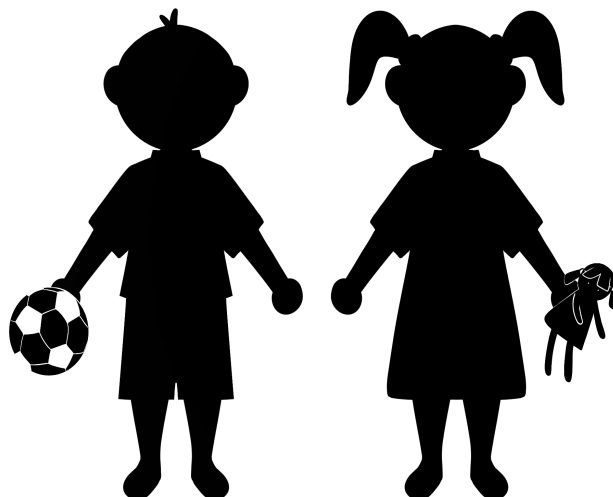

Els estereotips de gènere als centres educatius

Elaboració d'uns materials per a treballar els estereotips de gènere amb l'alumnat de primària

Universitat
de Girona

TREBALL DE FINAL DE GRAU

Autora: Narelle Tripiana López

Tutora: Mabel Salguero Merino

Data de lliurament: 3 de juny del 2022

Grau en Pedagogia

AGRAÏMENTS

Primerament, voldria agrair a la persona que ha tutoritzat el següent treball, per haver-me acompanyat i guiat al llarg d'aquests mesos. Gràcies, Mabel per les teves orientacions i pels teus consells.

En segon lloc, vull donar les gràcies a tots els centres i els professionals que han participat i han fet possible que es portés a terme aquesta recerca. En especial, vull donar les gràcies a la meva tutora de pràctiques el curs passat, la Carmen, ja que també ha posat el seu granet de sorra en aquesta investigació.

Finalment, vull agrair el suport incondicional que he rebut per part de la meva família, especialment del meu pare i de la meva mare, de les meves amigues i de la meva parella durant tot aquest temps.

Educar la ment sense educar el cor no és educació en absolut

Aristòtil

RESUM

La següent recerca es planteja si la comunitat educativa considera rellevant treballar els estereotips de gènere a les institucions escolars. Té com a objectius investigar quina influència desenvolupen els centres educatius en la transmissió d'estereotips de gènere, conèixer quina és la percepció de diversos professionals de l'àmbit educatiu així com evidenciar la necessitat de treballar-los a les aules. La investigació es recolza en dues metodologies, la qualitativa i la quantitativa. D'una banda, fa ús de l'estudi de casos realitzant tres entrevistes a professionals d'un mateix centre educatiu. D'altra banda, recull informació a través d'una enquesta adreçada a diverses escoles per tal de poder obtenir una visió més àmplia de la qüestió. Finalment, s'elabora un material dirigit a mestres d'educació primària perquè l'alumnat compregui que no necessàriament han d'haver-hi qüestions pròpies per als nens i per a les nenes així com fomentar el respecte i l'acceptació entre companys i companyes.

Paraules clau: estereotip, rol, gènere, socialització, transmissió, alumnat.

ABSTRACT

The following research raises the question of whether the educational community considers it relevant to work on gender stereotypes in school institutions. It aims to investigate the influence of schools on the transmission of gender stereotypes, to know the perception of different professionals in the field of education and to show the need to work on them in the classrooms. The research is based on two methodologies, qualitative and quantitative. On the one hand, it makes use of the case study by carrying out three interviews with professionals from the same school. On the other hand, it gathers information through a survey aimed at different schools to get a broader view of the issue. Finally, an instructional material is elaborated aimed at primary school teachers so that students understand that there does not necessarily have to be own issues for boys and girls and encourage respect and acceptance among classmates.

Key words: stereotype, role, socialization, transmission, student body.

ÍNDIX

1. INTRODUCCIÓ I MOTIVACIÓ DE LA RECERCA	5
1.1. Objectius de la recerca	6
2. APROXIMACIÓ TEÒRICA I CONCEPTUAL	8
2.1. Diferència entre gènere i sexe	8
2.2. El procés de socialització com a transmissor d'estereotips i rols de gènere	8
2.2.1. Els estereotips de gènere	10
2.2.2. Els rols de gènere	11
2.3. La ideologia patriarcal	11
2.4. Els models d'organització escolar al llarg de la història	12
2.5. El currículum ocult i el gènere	13
3. APROXIMACIÓ DE L'ESPAI SOCIAL O CONTEXT	16
4. METODOLOGIA	20
4.1. Metodologia qualitativa	20
4.1.1. Selecció dels casos	20
4.1.2. Objectius específics	21
4.1.3. Disseny de l'instrument	22
4.2. Metodologia quantitativa	25
5. RESULTATS	26
5.1. Metodologia qualitativa	26
5.2. Metodologia quantitativa	29
6. ANÀLISI DELS RESULTATS	33
6.1. Metodologia qualitativa	33
6.2. Metodologia quantitativa	38
7. DISCUSSIÓ DELS RESULTATS	45
8. CONCLUSIONS DE LA RECERCA	48
9. ELABORACIÓ D'UNS MATERIALS DIDÀCTICS	51
10. APORTACIONS AL BAGATGE DE CONEIXEMENT DE LA PEDAGOGIA	54
11. REFERÈNCIES	55
12. ANNEXOS	59
12.1. TRANSCRIPCIÓ ENTREVISTES	59
12.1.1. Transcripció entrevista Cas 1	59
12.1.2. Transcripció entrevista Cas 2	61
12.1.3. Transcripció entrevista Cas 3	64
12.2. ENQUESTA	67
12.2.1. Respostes de l'enquesta	69

12.3. MATERIALS PER A TREBALLAR ELS ESTEREOTIPS DE GÈNERE	78
12.3.1. Material 1	78
12.3.2. Material 2	79
12.3.3. Material 3	80
12.3.4. Material 4	81
12.3.5. Material 5	82

1. INTRODUCCIÓ I MOTIVACIÓ DE LA RECERCA

Les persones al llarg de la nostra vida vivim un procés anomenat socialització a través del qual se'ns transmeten un conjunt de normes i pautes de comportament que, a poc a poc, anirem internalitzant. Així i tot, no només aprenem conductes, sinó que també assumim idees i creences emeses pels diversos agents que formen part d'aquest procés com poden ser la família i l'escola.

En aquest sentit, els infants des que són petits associen unes determinades predisposicions o interessos en funció de si són nens o nenes, ja que se'ls transmeten uns estereotips de gènere, és a dir, unes creences sobre determinades característiques que socialment s'espera que compleixin els nois i les noies, però que no tenen en compte veritablement la individualitat de les persones i, a més, poden arribar a condicionar-los per tal d'ajustar-se al gènere.

Al meu entendre, les escoles, com a agents que formen part del procés de socialització de les persones i espais en què els nens i les nenes passen gran part del seu temps, poden esdevenir contextos clau per a disminuir la transmissió d'estereotips de gènere.

Certament, els motius que m'han portat a realitzar el Treball de Final de Grau sobre els estereotips de gènere són diversos. D'una banda, m'han motivat experiències que vaig viure durant el *pràcticum* a tercer. Per exemple, recordo que un alumne de secundària rebia assetjament escolar per part d'alguns companys perquè portava les ungles pintades i el seu tutor, fins i tot, pensava que si ho feia era perquè volia ser una nena, encara que el mateix estudiant va expressar que si se les pintava, era perquè li agradava.

D'altra banda, després d'haver fet un exercici d'introspecció de la meua trajectòria educativa m'he adonat que tot aquell nen o nena, company o companya que s'allunyava del que era considerat masculí o femení era assenyalat per la resta i, fins i tot, es convertia en motiu de burla. Concretament, quan anava a l'escola els nens acostumaven a deixar de banda a aquells companys que no els agradava jugar a futbol a l'hora del pati, que preferien jugar amb les nenes i que, en general, gaudien més d'aquelles activitats reconegudes com a "femenines". Les rialles i les burles cap a determinats companys es van mantenir durant la primària i la secundària i és més, no tinc cap record de què es treballessin aquestes qüestions a l'aula per tal d'erradicar-les o poder reflexionar al respecte.

Recordar aquestes situacions m'ha fet pensar en la importància que té treballar els estereotips de gènere als centres educatius per a evitar que es produeixin situacions discriminatòries entre el mateix alumnat i permetre que cada persona pugui sentir-se lliure d'actuar i fer allò que veritablement vulgui. De tota manera, no només hauria de ser responsabilitat de l'escola treballar els estereotips de gènere, sinó que les famílies i els mitjans de comunicació també haurien de posar-hi de la seva part.

Des del meu punt de vista, atorgar importància a aquesta qüestió i treballar-la des dels centres educatius resulta fonamental per a poder generar societats que siguin respectuoses i inclusives, ja que no s'ha d'oblidar que les escoles han de ser un reflex de la societat en què vivim i, aquesta, indubtablement és diversa.

Així doncs, a través d'aquesta investigació s'abordarà la següent pregunta de recerca: "Actualment, la comunitat educativa considera rellevant treballar els estereotips de gènere a les escoles?"

1.1. Objectius de la recerca

Els objectius que em plantejo aconseguir a través de la recerca són els següents:

- Conèixer quina influència té la institució escolar envers la transmissió d'estereotips de gènere.
- Esbrinar quina és la percepció de diferents professionals de l'àmbit educatiu sobre la transmissió d'estereotips de gènere per part dels centres educatius.
- Mostrar la necessitat de treballar els estereotips de gènere als centres educatius per a evitar situacions discriminatòries entre el mateix alumnat.
- Elaborar uns materials didàctics per a treballar amb l'alumnat els estereotips de gènere.

Encara que considero que és necessari treballar els estereotips de gènere en totes les etapes educatives, he decidit centrar l'elaboració dels materials en primària perquè considero que es tracta d'una etapa educativa idònia per a prevenir situacions discriminatòries entre el grup

d'iguals i poder transmetre el missatge que no hauria d'haver-hi qüestions pròpies per a nens i per a nenes. Tal com s'exposa en els estudis de Martin (1989) i Biernat (1991) a mesura que augmenta l'edat de les persones, l'esquema de gènere s'intensifica fent que el que és femení es col·loqui en un extrem i el que és masculí en un altre (Citat per González Gavaldón, 1999, p.87). Per tant, la idea destacada pels investigadors posa sobre la taula la importància d'incidir en aquesta qüestió des que els infants són petits.

2. APROXIMACIÓ TEÒRICA I CONCEPTUAL

2.1. Diferència entre gènere i sexe

Segons Lamas (2000) el gènere s'ha contextualitzat com el conjunt d'idees, representacions, pràctiques i prescripcions socials que una cultura ha desenvolupat des de la diferència anatòmica entre dones i homes per tal de simbolitzar i construir socialment el que és propi dels homes, és a dir, el que és masculí i el que és propi de les dones, és a dir, el que és femení (p.2). A més, Pitch (2010) menciona que "todas las sociedades conocidas están clasificadas así: lo cual lleva consigo la exclusión y la marginación de todos aquellos para los que es particularmente difícil identificarse con una de las dos clasificaciones" (p.438).

El terme gènere prové de l'anglès *gender* i la significació anglosaxona fa referència a la diferència de sexes, ja que en la llengua anglesa el gènere és "natural", és a dir, es correspon al sexe dels éssers vius i als objectes -sense sexe- se'ls anomena com femenins o masculins. (Lamas, 2000, p.2)

Altrament, el concepte sexe correspon a les característiques biològiques que defineixen els homes i les dones mentre que el gènere és el producte de la construcció sociocultural (Tubert, 2003).

Convé destacar que el tracte diferencial que reben els nens i les nenes al llarg de la seva vida pel fet de pertànyer a un sexe determinat va generant una sèrie de característiques i conductes diferenciades. En aquest sentit, el concepte de gènere permet comprendre que determinades qüestions que es creuen que són atributs "naturals" dels homes i les dones realment són característiques construïdes i atribuïdes socialment i no necessàriament tenen relació amb la biologia. (Lamas, 1996, p.7)

2.2. El procés de socialització com a transmissor d'estereotips i rols de gènere

Segons Arnett (1995), Maccoby (2007), Grusec i Hastings (2007) el concepte de socialització s'ha definit com aquell procés a través del qual les persones incorporen normes, rols, valors, actituds i creences a partir del context en el qual es troben immersos a través de diversos

agents de socialització com són els mitjans de comunicació, la família, el grup d'iguals i les institucions educatives. (Citat per Simkin i Becerra, 2013, p.122)

Així doncs, les persones, com a éssers socials, es troben immerses en cultures que transmeten de manera constant tot un seguit de sentiments, idees i coneixements de la realitat. A més, de manera quotidiana es categoritzen a les persones i les seves accions en grups específics, generant una manera de pensar, de ser i de sentir. (Cruz i García-Horta, 2016, p.141)

El procés de socialització es produeix durant tota la vida de les persones i s'han distingit dues etapes: una etapa primària i una etapa secundària (Simkin i Becerra, 2013, p.124). Segons els autors Berger i Luckman (1968) la socialització primària és la que es produeix durant la infància i, a través d'aquesta les persones esdevenen membres de la societat mentre que la socialització secundària és el procés que es produeix posteriorment i indueix a l'individu ja socialitzat a nous sectors del món de la seva societat i s'adquireixen coneixements específics de rols.

Concretament, en relació amb l'escola, s'ha de tenir en compte que té una funció important de socialització, no només pel fet de transmetre uns coneixements, habilitats i valors; sinó perquè els centres educatius són les principals institucions de socialització secundària i tenen aquesta tasca assignada socialment. Altrament, els mitjans de comunicació i les xarxes socials també són elements bàsics de la socialització secundària, encara que no tenen atorgada aquesta funció. (Pagès, 2021)

Resulta rellevant mencionar que en els processos educatius i socialitzadors es troben presents els estereotips que es poden definir com aquelles característiques que es relacionen amb un determinat grup social i que reproduïxen els rols que exerceixen en la societat. Així doncs, els estereotips tenen una funció fonamental per a la socialització de l'individu perquè faciliten la seva identitat social i la consciència de pertànyer a un grup, ja que en identificar-se amb els estereotips dominants d'aquell grup és una manera de romandre integrat a ell. Aquestes actituds d'integració sovint en realitzen durant la infància i la joventut. (González Gavaldón, 1999)

En la investigació portada a terme per Eagly i Steffen (1984) s'afirma que existeix una estreta relació entre els estereotips de gènere i els rols de gènere, manifestant que la distribució dels rols es genera en funció dels estereotips de gènere. (Citats per González Gavaldón, 1999, p.83)

2.2.1. Els estereotips de gènere

Els estereotips de gènere es poden definir com aquelles creences consensuades sobre les diferents característiques dels homes i les dones. Tenen una gran influència en les persones, en la seva percepció del món i en la seva conducta. Els estereotips de gènere fan referència a les característiques psicosocials, és a dir, els trets, rols, motivacions i conductes que es consideren prototípiques de les dues categories. (González Gavaldón, 1999, p.84)

Guerra (2002) destaca que "es necesario desmontar los estereotipos injustos que encasillan a las personas según el sexo" (p.18), ja que tal com exposa Lamas (1996) la dicotomia masculí-femení estableix uns estereotips que cada vegada són més rígids, que condicionen a les persones i limiten el desenvolupament de les seves potencialitats si s'estimulen o es reprimeixen determinats comportaments per tal d'ajustar-se al gènere (p.7).

És important destacar que l'educació és un espai privilegiat per a modificar determinades pautes de comportament, però també per a reforçar-les. Tant en l'educació formal -l'escola- com en l'educació informal -a casa i al carrer- es reproduïxen estereotips de gènere, és a dir, es transmet el missatge que hi ha qüestions "pròpies" per a nens i altres per a nenes (...) En relació amb l'esport, s'ha arribat fins i tot a plantejar que durant l'hora d'esbarjo, el pati esdevé un territori masculí. (Lamas, 1996, p.12)

Tal com menciona Saldaña (2018) els patis dels centres educatius funcionen com a espais per a reproduir desigualtats per motius de gènere. Els nens acostumen a ocupar sempre els mateixos espais, que solen ser les zones centrals del pati, realitzen el mateix tipus d'activitat i quan una determinada zona està associada a aquesta pràctica, difícilment es portaran a terme altres jocs així com tampoc serà ocupada per altres grups. Les nenes acostumen a ocupar racons o espais més perifèrics i realitzen activitats no invasives com el joc simbòlic, parlen o simplement estan assegudes. Per tant, la proporció d'espai que ocupen les noies en relació amb els nois és bastant menor. (p.189)

2.2.2. Els rols de gènere

En les ciències socials s'utilitza el constructe de "rol" per a referir-se a la posició que ocupa un individu en una determinada estructura social, a les responsabilitats i privilegis associats a aquesta posició i a les normes de conducta que dirigeixen les interaccions dels individus. (González Gavaldón, 1999, p.84)

Segons Herrera (2000) els rols de gènere es poden definir com el conjunt de normes establertes socialment per a cada sexe. L'agent de socialització que principalment transmet aquest sistema de normes i valors als nens i les nenes és la família. Per tant, el context familiar serà el que reforçarà aquesta diferenciació suggerint activitats diferents als nens i a les nenes. A les nenes se les proposa activitats relacionades amb la llar, d'atendre als altres; mentre que als nens se'ls reserven aquelles activitats de competència que els permet tenir un major control del medi extern. Aquestes pràctiques esdevenen una forma de delimitar les normes de comportament i mostrar les expectatives socials per a cada sexe.

Els rols que tradicionalment es vinculen als homes es relacionen amb la racionalitat i el treball, és a dir, amb la instrumentalitat. Per contra, els rols assignats a les dones es vinculen amb l'emotivitat i la llar, és a dir, en una dimensió més expressiva i relacionada amb aspectes emocionals. Per consegüent, en funció de la distribució social dels rols s'organitza i es manté l'estructura social dominant, el patriarcat. (Galet i Alzás, 2014, p.99)

2.3. La ideologia patriarcal

Segons Facio i Fries (2005) el concepte d'ideologia es pot definir com aquell sistema coherent de creences que orienten a les persones cap a una manera concreta d'entendre i valorar el món.

En aquest sentit, la ideologia patriarcal és un sistema que estableix diferències entre els homes i les dones i que justifica la dominació del sexe masculí per qüestions biològiques. Aquestes creences, no només afecta les dones en situar-les en una posició d'inferioritat en la majoria d'àmbits de la vida, sinó que també restringeixen i limiten als homes, encara que es trobin en una situació de privilegi. En assignar a les dones un conjunt de característiques, comportaments i rols "propis del seu sexe", els homes queden obligats a prescindir d'aquests

rols, comportaments i característiques i tensar al màxim les diferències amb les dones. (Facio i Fries, 2005)

A més, el seu estudi sosté que el sistema patriarcal és l'encarregat de mantenir i reproduir la desigualtat entre els sexes a través de diferents institucions i una d'aquestes és l'escola. Els centres educatius han estat un instrument del patriarcat per a transmetre idees, valors i conductes que han cercat la dominació dels homes sobre les dones. Tot i que l'accés i la posició ocupada per part de les dones en relació amb l'educació ha variat en funció del moment històric que s'ha viscut.

2.4. Els models d'organització escolar al llarg de la història

Segons indica la recerca de Perales (2012) el model d'organització escolar ha evolucionat tenint en compte la posició que han ocupat les dones en cada moment històric. Al llarg de la història de l'educació s'ha distingit entre un model d'escola separada o segregada, mixta i coeducadora.

El model d'escola segregada existent des del segle XVII es justificava sota la creença que els homes i les dones havien de rebre una educació diferenciada perquè a cada sexe li corresponia un destí social determinat i, per aquesta raó, la seva instrucció s'ajustava als rols de gènere assignats. D'aquesta manera, a les nenes se les formava en la pràctica religiosa i en tasques domèstiques. En el cas d'accedir a una escola en què no hi hagués una organització separada per sexes, els continguts que les nenes compartien amb els nens estaven retallats i la formació que rebien era més elemental. (Espinosa Gutiérrez, 2017)

En el model d'escola mixta els nens i les nenes comparteixen els mateixos espais i aprenen les mateixes matèries sota un mateix currículum (Espinosa Gutiérrez, 2017, p.5). Apareix a finals del segle XIX quan es comença a plantejar el fet que les dones han de rebre una educació més sòlida i completa, similar a la que rebien els homes. Es pretén que ambdós gèneres s'eduquin en els mateixos centres. No obstant això, les experiències d'escola mixta van ser minoritàries i les que es van crear van rebre l'oposició dels sectors més vinculats a l'Església. (Perales, 2012, p.3)

El model d'escola coeducadora va sorgir per primera vegada a finals del segle XIX amb els propulsors i defensors de l'Escola Nova, arran de l'experiència de l'Escola Moderna de Ferrer i Guàrdia, a conseqüència d'iniciatives pedagògiques i de discursos feministes (Espinosa Gutiérrez, 2017, p.17).

La importància de coeducar resulta significativa pels següents motius:

La necesidad de coeducar se vincula más allá de que niñas y niños aprendan lo mismo y compartan los mismos espacios y aulas dentro del proceso de enseñanza-aprendizaje. Consiste en avanzar en la igualdad real y efectiva en las relaciones de género del día a día. Lo que se busca es la construcción de una nueva ciudadanía dentro de una democracia paritaria libre de desigualdades de género. (Espinosa Gutiérrez, 2017, p.14)

En l'actualitat, les pràctiques coeducadores es posen en pràctica, encara que continuen existint diferències significatives entre sexes. El desenvolupament de la coeducació hauria d'anar acompanyat del suport del professorat per a treballar de manera activa per a fer desaparèixer els estereotips i prejudicis existents, oferir models adequats de conducta i treballar l'educació emocional, entre d'altres. (Perales, 2012, p.4)

Altrament, Subirats (2009) comenta que crear una escola coeducadora no és fàcil. Defensa que les nenes i els nens han de tenir els mateixos recursos i oportunitats per a la seva educació per tal que vagin desapareixent les barreres de gènere que prescriuen o prohibeixen uns comportaments per raó del sexe i fomentar que totes i tots puguin desenvolupar-se sense prejudicis sexistes que limitin la seva acció.

Finalment, convé mencionar que per a poder practicar la coeducació en els centres educatius és necessari descobrir quins són els mecanismes a través dels quals es configuren les maneres de sentir-se i de ser homes i dones. Un dels instruments més poderosos és la influència que exerceix el currículum ocult. (Guerra, 2002, p.1)

2.5. El currículum ocult i el gènere

Arran del sorgiment i de l'auge de les teories de la reproducció, l'escola es va començar a analitzar com a institució que reproduïx formes i relacions de poder. Actualment, es reconeix

que l'ordre simbòlic del gènere és reproduït i produït en gran manera a partir de l'escola. (Maceira, 2005, p.188)

Les teories de la reproducció són un conjunt d'obres sociològiques, d'entre els anys seixanta i vuitanta, que defensen que les institucions educatives reproduïxen les desigualtats socials que es troben a la societat. Per tant, aquestes teories no tenien seva la mirada en quins són els elements de canvi, és a dir, en com l'escola pot arribar a canviar la societat, sinó en com els centres educatius reflecteixen aquestes desigualtats. Alguns dels autors que les varen defensar van estar els sociòlegs Pierre Bourdieu, Jean-Claude Passeron, Samuel Bowles i Herbert Gintis. (Prieto-Flores, 2020)

Així doncs, en els centres educatius es poden trobar elements que expliquen i evidencien la desigualtat de gènere i el sexisme, és a dir, la discriminació que es porta a terme cap a un dels dos sexes generant que el femení es trobi en situació d'inferioritat i subordinació. (Maceira, 2005)

El terme "sexisme" és utilitzat per a designar aquelles actituds que introdueixen la desigualtat i la jerarquització en el tracte que reben els individus i és derivat de l'ordre patriarcal. Comporta conseqüències negatives, ja que limita les seves possibilitats com a persones, negant determinats comportaments així com quan es diu: "els nens no ploren" o "les nenes no han de parlar així", s'està indicant que els individus han d'adoptar comportaments específics i diferenciats pel fet de ser nens o nenes. Al nen que plora se li retreu no ser prou home i adoptar conductes "de nena". A la nena que parla de manera grossera o que pot apassionar-la l'esport, se l'ha amenaçat durant molt de temps amb un desprestigi de la seva feminitat. (Subirats, 1994, p.61)

Segons afirma Maceira (2005) en el currículum ocult es desenvolupen pràctiques, discursos i supòsits de gènere. Guerra (2002) el defineix com aquell conjunt de normes, actituds, expectatives, creences i pràctiques que s'instal·len de manera inconscient en les estructures i en el funcionament de les institucions. A més, esmenta que amaga una gran potencialitat i sovint resulta complicat detectar les seves influències i repercussions.

Una de les principals conseqüències del currículum ocult és la naturalització i la justificació de valors, conductes, relacions, coneixements i actituds que produeix i reproduïx dels

elements de la cultura patriarcal com podria ser la naturalització d'atributs, característiques i capacitats "femenines" com ara la debilitat, la dependència, la tendresa i, en el context escolar, capacitats lingüístiques, preferència per qüestions i estudis socials, etc. i "masculines" com ara el valor, la força i, en el context escolar la capacitat de pensament abstracte, la preferència per la ciència i la tecnologia, la capacitat de parlar en públic, etc. (Maceira, 2005)

Convé destacar que en qualsevol institució educativa existeix un currículum ocult de gènere que Lovering i Sierra (1998) el descriuen com aquell conjunt de pensaments, valoracions, significats i creences interioritzades i no visibles que estructurin les relacions i les pràctiques socials entre els homes i les dones i que, a més, determina les expectatives personals i socials implicades en cada rol.

A banda d'això, els mateixos autors destaquen que part del futur vocacional i professional dels nens i les nenes es percep en els jocs infantils, ja que tenen exigències diferents en funció de què està establert en cada sexe i, sense dir-ho de manera explícita, contenen uns valors, pràctiques i habilitats. Al nen se li permet ser aventurer, decidit, valent, se li fomenta la capacitat de córrer riscos i, en el futur es poden dirigir a estudis relacionats amb el desenvolupament del pensament científic o a l'èxit empresarial. Els jocs acceptats i fomentats entre les nenes les apropen a professions que estan relacionades amb tenir cura dels altres com pot ser infermeria, magisteri o psicologia. (p.3)

Maceira (2005) exposa que a partir d'aquestes idees, es generen unes identitats que acaben delimitant què és allò que està permès i limitat per a cada persona i reforçant rols per a cada un dels gèneres. Això significa que determinats atributs, qualitats o característiques que són construïdes o assignades socialment, s'estableixen amb un caràcter natural o biològic.

3. APROXIMACIÓ DE L'ESPAI SOCIAL O CONTEXT

El context en què s'emmarca la següent recerca és a la població de Malgrat de Mar. Es tracta d'un municipi situat a la província de Barcelona que pertany a la comarca del Maresme. Segons indica l'Institut d'Estadística de Catalunya, l'any 2021 tenia una població de 18.950 habitants i té una extensió territorial de 8,82 km².

Respecte a l'oferta educativa de la població, cal destacar que disposa de sis centres educatius. D'una banda, hi ha dues escoles públiques d'infantil i primària que estan adscrites a un institut de secundària. D'altra banda, hi ha tres escoles concertades que imparteixen des d'educació infantil fins a secundària i un d'aquests tres centres ofereix batxillerat.

A continuació, es mencionen amb més detall els centres educatius que han participat i han fet possible la investigació. En relació amb les dues escoles públiques, trobem l'Escola Mare de Déu de Montserrat i l'Escola Marià Cubí i Soler:

L'Escola Mare de Déu de Montserrat es defineix com una escola pública, catalana, aconfessional i pluralista, acollidora, solidària i tolerant, coeducadora i no sexista, dialogant, oberta a la participació, democràtica, en i amb valors, respectuosa, inclusiva, amb visió crítica i constructiva i potenciadora de les TAC -Tècniques de l'Aprenentatge i la Comunicació-.

Els seus objectius i les seves prioritats d'actuació són els següents:

- Millora de l'èxit educatiu de l'alumnat.
- Excel·lència educativa, potenciant el màxim desenvolupament de les capacitats de tots i cadascun dels alumnes.
- La innovació metodològica i didàctica per adquirir les competències bàsiques.
- Millora de la cohesió social, fomentant l'equitat i la igualtat d'oportunitats.

El seu alumnat prové de contextos socials diferents i un 19% de la totalitat de l'alumnat és de nacionalitat estrangera, provinents majoritàriament del Magrib.

L'Escola Marià Cubí i Soler és una escola pública que contribueix a l'educació d'infants, que s'ha adaptat a les necessitats socials amb el propòsit de formar ciutadans competents,

lliures, crítics, autònoms, solidaris i responsables. Aquests trets es poden copsar en la seva missió, visió i valors:

- **Missió**: Contribuir a l'educació integral de tots i cadascun dels seus alumnes, promovent el seu creixement intel·lectual, afectiu, social, corporal i ètic-moral. Atenent la diversitat es pretén promoure l'èxit educatiu i personal de tots els alumnes i col·laborar a la construcció d'estils de vida més lliures, justos i saludables.
- **Visió**: Ser reconeguts com una escola acollidora, amb excel·lents professionals, amb mitjans adequats, ben organitzada, seriosa, compromesa amb la millora contínua, que ofereixi un servei acurat en un ambient serè i empàtic de comunitat escolar.
- **Valors**: Ser una escola pública, catalana, acollidora, plural, inclusiva i arrelada al seu entorn social, cultural i natural, que promogui el respecte entre les persones, el civisme, la solidaritat, l'esforç, l'autonomia personal, la creativitat, la reflexió crítica, la curiositat, l'afany de saber i l'estimació a l'entorn.

L'escola compta amb un 19% d'alumnes provinents d'altres països, majoritàriament marroquins, gambians, senegalesos i sud-americans.

Respecte a les tres escoles concertades, hi ha l'Escola Vedruna, les Escoles Fonlladosa i l'Escola Maristes Sant Pere Chanel:

L'**Escola Vedruna** es defineix com una escola cristiana, catalana i compromesa amb la llengua del país. Pretén aconseguir que cada nen i nena, cada noi i noia pugui desplegar el bo i millor d'ell/a mateix/a. Per tal de fer-ho possible se centra en sis eixos que influeixen la seva manera d'educar:

1. La **persona**. Volen que l'alumne sigui el protagonista del seu procés d'aprenentatge per tal que sigui responsable i competent per viure en un món divers i plural, que pugui posar les seves capacitats, actituds i aptituds al servei de la societat en la construcció d'un món millor.
2. L'**entorn**. Es viu un clima positiu i motivador, ja que és quan ens trobem en entorns positius quan som capaços de donar el millor de cadascun de nosaltres.

3. Les actituds d'aprenentatge. Es busca l'equilibri entre fites exigents i possibilitats personals, es valora la feina ben feta i s'estimulen la constància i la tenacitat.
4. Les maneres d'aprendre. Es treballa de manera activa i participativa promovent la implicació dels alumnes i dels educadors en la millora del seu procés d'aprenentatge. Es vol ensenyar a pensar creativament i críticament davant la realitat.
5. Les competències del segle XXI. Es treballa per aportar elements de la innovació educativa, des de la perspectiva pedagògica de les tècniques d'aprenentatge col·laboratiu i la creació de coneixements en xarxa; es treballa el plurilingüisme per aconseguir que els alumnes siguin competents per viure en un món cada dia més global; s'implica en el treball transversal dels valors de l'ecologia i la sostenibilitat.
6. El moll de l'os del Projecte. Les escoles Vedruna estan arrelades al país i imparteixen continguts que aprofundeixen en el coneixement de la cultura, la història i la tradició de Catalunya; s'educa a partir d'un ideari cristià obert i respectuós.

Les **Escoles Fonlladosa** es defineixen com una escola catalana, laica, privada i concertada. Eduquen els i les alumnes afavorint el seu desenvolupament personal i de ciutadania; reforçant l'autoestima, la cultura de l'esforç, l'autonomia, la responsabilitat, la solidaritat, l'atenció i el respecte i la superació de reptes.

Fomenten una educació moral basada en la solidaritat i el respecte dels altres i de si mateixos, en el sentit de la llibertat lligat al de responsabilitat i gust pel treball ben fet. D'acord amb els principis d'igualtat de drets i no discriminació que inspira la seva activitat educativa, l'ensenyament que proporcionen als alumnes i a les alumnes és igual, es desenvolupa en el marc de coeducació i atén les particularitats individuals de l'alumnat.

Totes aquestes característiques es poden veure reflectides en els trets identitaris de l'escola que són els següents: equitat i coeducació, solidaritat i respecte, excel·lència, innovació i emprenedoria, autonomia i integritat.

La procedència familiar de la majoria dels alumnes és catalana, que tenen de llengua materna el català o el castellà. Tot i això, hi ha alumnes són de procedència russa, magrebí, algeriana, italiana, hindú, xinesa, romanesa i ucraïnesa, entre d'altres.

L'Escola Maristes Sant Pere Chanel és un centre concertat i de titularitat religiosa, dirigida pels Germans Maristes. Per tant, té un caràcter propi d'escola cristiana que es defineix pels següents elements:

- S'educa segons una concepció cristiana de la persona, de la vida i del món.
- S'ajuda a desenvolupar, en el marc d'una educació integral, les capacitats físiques, intel·lectuals, afectives, socials i les dimensions ètica i transcendent de la persona.
- S'afavoreix una educació en els valors accentuant el de la llibertat, el sentit crític, la convivència i la solidaritat.
- Estimulen la presència renovadora en la societat per aconseguir que esdevingui més humana i més justa.
- S'arrelen en la realitat cultural, social i humana de Catalunya descobrint i valorant les seves característiques pròpies.
- El col·legi es constitueix en una Comunitat Educativa basada en la senzillesa, la vida de família i les relacions humanes.
- Presenten la Mare de Déu com a model d'educadors i educands.
- Donen a la presència de l'educador un valor essencial dintre del procés de maduració de l'alumne; presència que és proximitat, acompanyament, temps personal i cordialitat.
- Promouen una educació personal que acompanyi a cada alumne segons les seves necessitats.
- Desenvolupen una metodologia oberta i flexible que incorpora les innovacions didàctiques que milloren la qualitat educativa.
- Fomenten hàbits de treball insistint en la laboriositat, la constància i el sentit pràctic.
- Projecten la seva acció educativa més enllà de l'aula, obrint l'escola a la vida i a l'entorn.
- Consideren que la participació de tota la comunitat educativa constitueix una actitud essencial en el seu model organitzatiu.

La majoria d'alumnes que acull l'escola són famílies de nivell mitjà-baix, de parla catalana i castellanoparlants.

4. METODOLOGIA

La recerca se situa en el paradigma interpretatiu, ja que el seu propòsit és comprendre les opinions i les creences de diferents professionals de l'àmbit educatiu de les escoles de Malgrat de Mar sobre si les institucions escolars transmeten estereotips de gènere al seu alumnat i, per consegüent, saber quina importància se li atorga a aquesta qüestió i quin treball es fa des dels centres en les primeres etapes educatives com són l'educació infantil i l'educació primària. Encara que la investigació se situa en aquest model, utilitza dues metodologies, la qualitativa i la quantitativa.

4.1. Metodologia qualitativa

Respecte a la metodologia qualitativa, s'ha fet ús de l'estudi de casos per tal de poder recollir la informació necessària per a realitzar la recerca. Per tal de poder-ho portar a terme, s'han redactat unes preguntes d'acord amb uns objectius específics prèviament formulats i, posteriorment, s'han portat a terme tres entrevistes a professionals d'un centre educatiu.

He decidit utilitzar aquest mètode d'investigació perquè permet aconseguir informació sobre un tema concret d'una manera propera, és a dir, tenint l'oportunitat de dialogar directament amb els professionals, fet que possibilita poder aprofundir en experiències viscudes i, en definitiva, conèixer de forma més acurada les diferents visions de les persones entrevistades.

4.1.1. Selecció dels casos

Els casos que s'han seleccionat per a portar a terme les entrevistes en profunditat han estat els següents:

- El Cas 1 es correspon a l'orientadora del centre.
- El Cas 2 es correspon a una mestra d'Educació Primària, concretament la tutora de 4t.
- El Cas 3 es correspon a una mestra d'Educació Infantil, concretament la tutora de P3.

Les tres professionals desenvolupen la seva pràctica professional a l'Escola Vedruna. No obstant això, la meua intenció inicial era entrevistar a professionals de centres diferents, però a causa del temps postpandèmic que estem vivim i les dificultats trobades en contactar amb diferents professionals han comportat que les entrevistes en profunditat s'hagin reduït a professionals d'una escola, encara que el més idoni hagués sigut haver-les pogut realitzar a professionals de centres educatius diferents.

He escollit aquest centre perquè es tracta de l'escola en què vaig fer el *pràcticum* i, en continuar mantenint contacte amb algunes de les professionals, sabia que no tindria dificultats en poder realitzar les entrevistes. Per tal de poder-ho fer possible, vaig contactar amb la meua tutora de pràctiques, és a dir, l'orientadora de l'escola i vaig comunicar-li el meu interès a entrevistar a dues mestres d'educació primària i a ella, però em va comentar que darrerament una mestra d'educació infantil havia estat fent bastant feina sobre aquesta qüestió i que podria resultar enriquidor que hi pogués participar. Per aquesta raó, finalment s'ha entrevistat a una mestra d'educació primària i una altra d'educació infantil.

Els motius que m'han portat a escollir a dues mestres i a una orientadora són els següents: d'una banda, m'interessa conèixer la perspectiva de les mestres perquè tenen contacte directe amb l'alumnat i poden percebre la influència que poden exercir els estereotips de gènere en ells i elles. D'altra banda, considero rellevant saber quina és la visió d'una orientadora perquè pot no tenir un contacte tan estret amb els i les alumnes, però pot haver orientat o assessorat algun mestre/a o professor/a en alguna situació que estigués vinculada amb els estereotips de gènere.

Finalment, voldria mencionar que des d'un inici es va informar a les tres professionals que la informació obtinguda a través de les entrevistes és confidencial, que només seria usada per a finalitats acadèmiques i que no apareixerà a la recerca cap dada personal seva.

4.1.2. Objectius específics

Els objectius que em proposo aconseguir a través de l'estudi de casos són els següents:

- Conèixer què entenen per estereotips de gènere.
- Esbrinar si consideren que els centres educatius transmeten estereotips de gènere al seu alumnat.
- Aprofundir en si creuen que hi ha altres agents de socialització, a més de l'escola, que també transmeten estereotips de gènere als estudiants.
- Descobrir si s'ha viscut alguna situació al centre que hagi generat la necessitat de treballar els estereotips de gènere a l'aula.
- Identificar si pensen que és important treballar els estereotips de gènere amb l'alumnat.
- Esbrinar a través de quins recursos o materials es treballen els estereotips de gènere a l'aula.

- Conèixer l'impacte que consideren que poden tenir els estereotips de gènere en els estudiants.
- Esbrinar si en el centre es porten a terme pràctiques coeducadores per tal de fomentar una igualtat real entre l'alumnat i puguin desaparèixer les barreres de gènere.
- Conèixer si al llarg de la seva trajectòria professional o mentre estudiaven han rebut alguna formació en relació amb els estereotips de gènere.

4.1.3. Disseny de l'instrument

En la Taula 1 es mostra l'instrument que s'ha elaborat per a portar a terme l'estudi de casos. Com es pot observar, està conformada pels següents apartats: objectius específics, categories i preguntes per a l'entrevista. Per tal de poder-lo validar, s'ha demanat ajuda a dos professionals del camp de l'educació, la Mabel Salguero i en Bru Rovira. L'instrument resultant de la validació de jutges és el següent:

Taula 1. Objectius específics, categories i preguntes per a les entrevistes.

OBJECTIUS ESPECÍFICS	CATEGORIES	PREGUNTES
Conèixer què entenen per estereotips de gènere.	Concepte	Què entens per estereotips de gènere?
<p>Esbrinar si consideren que els centres educatius transmeten estereotips de gènere al seu alumnat.</p> <p>Aprofundir en si creuen que hi ha altres agents de socialització, a més de l'escola, que també transmeten estereotips de gènere a l'alumnat.</p>	Percepció	<p>Consideres que els centres educatius transmeten estereotips de gènere al seu alumnat?</p> <p>Penses que hi ha altres agents de socialització, a més de l'escola, que també transmeten estereotips de gènere?</p>
<p>Descobrir si s'ha viscut alguna situació al centre que hagi generat la necessitat de treballar els estereotips de gènere a l'aula.</p> <p>Identificar si creuen que és important treballar els estereotips de gènere amb l'alumnat.</p>	Importància	<p>S'ha viscut alguna situació al centre que hagi generat la necessitat de treballar els estereotips de gènere a l'aula?</p> <p>Creus que és important treballar els estereotips de gènere amb l'alumnat? Per quins motius penses que ho és?</p>
Esbrinar a través de quins recursos o materials es treballen els estereotips de gènere a l'aula.	Material	A través de quins recursos o materials es treballen els estereotips de gènere a l'aula?
Conèixer l'impacte que consideren que poden tenir els estereotips de gènere en els estudiants.	Conseqüències	Quines conseqüències creus que poden generar els estereotips de gènere en els alumnes? Creus que

		són positives o negatives per a ells/es?
Esbrinar si a l'escola es porten a terme pràctiques coeducadores per tal de fomentar una igualtat real entre l'alumnat i puguin desaparèixer les barreres de gènere.	Pràctiques	A l'escola es porten a terme pràctiques coeducadores per tal de fomentar una igualtat real entre l'alumnat i permetre que desapareguin les barreres de gènere?
Conèixer si al llarg de la seva trajectòria professional o mentre estudiaven han rebut alguna formació en relació amb els estereotips de gènere.	Formació	Durant la teva trajectòria professional has rebut alguna formació en relació amb els estereotips de gènere? I quan estaves estudiant la vas rebre?

4.2. Metodologia quantitativa

Pel que fa a la metodologia quantitativa, s'ha creat i dissenyat una enquesta a través dels formularis de *Google* dirigida a mestres d'educació infantil, mestres d'educació primària i orientador/es de centres educatius del municipi de Malgrat de Mar per tal de poder obtenir una visió més àmplia de la qüestió i, per consegüent, que la recerca no quedés reduïda únicament a la perspectiva d'una escola.

He decidit utilitzar aquesta tècnica d'investigació perquè permet aconseguir informació d'una manera més ràpida que a través de l'estudi de casos. A més, resulta més senzill poder comptar amb la participació d'un nombre major de professionals i poden respondre l'enquesta en el moment que els resulti més idoni. Finalment, les respostes obtingudes queden automàticament registrades als formularis de *Google*, fet que possibilita posteriorment l'anàlisi dels resultats.

A l'enquesta es podien trobar preguntes obertes i tancades (*vegeu annex 11.2*). A més, les preguntes eren bastant similars a les de les entrevistes en profunditat. Concretament, han participat professionals de l'Escola Maristes Sant Pere Chanel, l'Escola Mare de Déu de Montserrat, les Escoles Fonlladosa i l'Escola Marià Cubí i Soler.

Per acabar, voldria mencionar que des d'un inici es va informar els centres i, per consegüent, als professionals participants que la informació obtinguda a través de l'enquesta és confidencial, que només seria usada per a finalitats acadèmiques i que no apareixerà a la recerca cap dada personal seva.

5. RESULTATS

A continuació, es presenten els resultats obtinguts. D'una banda, pel que fa a la metodologia qualitativa es fa ús d'una taula de doble entrada. D'altra banda, respecte a la metodologia quantitativa s'empren gràfics.

5.1. Metodologia qualitativa

En la Taula 2 es mostren els resultats obtinguts a partir de les entrevistes en profunditat portades a terme:

Taula 2. Resultats obtinguts per a cada categoria i professional.

CATEGORIES	CAS 1	CAS 2	CAS 3
Concepte	Entén que són els rols socials que s'adjudiquen des de petits als nens i a les nenes en funció del seu sexe de naixement.	Defineix els estereotips de gènere com a construccions i imatges mentals socioculturals construïdes a partir de l'herència cultural de cada persona i d'opinions i prejudicis que s'han creat sobre el gènere. Pel fet de ser d'un gènere o altre s'esperen uns comportaments i unes expectatives concretes.	Relaciona els estereotips de gènere amb el fet que les persones associen una determinada professió, color... a un gènere determinat.
Percepció	<p>Comenta que hi ha més consciència que abans i es vetlla perquè no es transmetin, però com els estereotips estan molt instaurats en la societat, pot passar que alguna cosa se'ls pugui escapar.</p> <p>Considera que els diferents agents que envolten als alumnes poden transmetre estereotips de gènere. A l'escola s'intenta que els alumnes en prenguin consciència, però pot resultar complicat si es contradiu amb allò que escolten a casa.</p>	<p>Menciona que els centres educatius transmeten estereotips de gènere d'una manera plenament conscient i més amb estereotips de gènere binari.</p> <p>Comenta que la família ve marcada per un rol de gènere d'herència cultural i la majoria de persones estan emmarcades dins un pensament binari i patriarcal. Destaca que els mitjans de comunicació també exposen un binarisme molt marcat.</p>	<p>Considera que les escoles transmeten menys estereotips que uns anys enrere. A més, diu que la mentalitat depèn de la persona i, que hi hagi noves generacions de mestres pot comportar que hi hagi nous punts de vista.</p> <p>Destaca que a l'entorn proper de l'infant poden donar-se molts estereotips i que l'entorn proper de l'infant ha de vigilar, ja que és a partir de l'exemple i de l'observació com poden aprendre els infants.</p>
Importància	Destaca que hi ha hagut alumnes que han manifestat voler ser d'un determinat gènere i que alguns alumnes han adjudicat a companys	Afirma que a l'aula es plantegen reptes o situacions on el gènere és present. Menciona un experiment que va portar a terme a l'aula per	Menciona que a l'escola s'aprofiten les situacions quotidianes per a treballar els estereotips intentant donar normalitat a aquestes

	<p>rols poc inclusius.</p> <p>Menciona que és important treballar els estereotips de gènere per l'acceptació de l'altre, per la igualtat de gènere i promoure i aconseguir el respecte entre les persones.</p>	<p>saber què els agradaria ser de grans i, posteriorment els va plantejar què els agradaria ser si fossin del gènere contrari.</p> <p>Comenta que és important treballar-los per fer veure als alumnes que no només hi ha el gènere masculí i femení, transmetre que cal lluitar per aconseguir una igualtat de gènere i ajudar-los a créixer sense prejudicis.</p>	<p>situacions. Comenta que ha treballat dues situacions, una a EI-3 i una altra a EI-5.</p> <p>Afirma que és molt necessari treballar els estereotips de gènere amb els alumnes i normalitzar amb ell/es totes les opcions i que res se'ls pugui fer estrany.</p>
Material	Comenta que els materials varien en funció de l'etapa educativa. En d'infantil es treballen a partir dels contes i primària amb curtmetratges i el diàleg.	Menciona que utilitza material que troba per les xarxes com vídeos, entrevistes...	Comenta que el recurs més utilitzat són els contes.
Conseqüències	Afirma que els estereotips de gènere poden generar inflexibilitat en l'alumnat a l'hora d'acceptar situacions o persones que se surtin del rol han après.	Comenta que no aporten massa coses positives. Creu que s'ha d'ensenyar als alumnes a pensar i a ser lliures de pensament.	Considera que poden fer que a l'alumnat els resulti estrany que alguna persona se surti de la "normalitat" que ells/elles coneixen i no sàpiguen respectar-la.
Pràctiques	Exposa que a l'escola es cuida molt el tema de la coeducació i a les aules s'intenta transmetre aquesta igualtat.	Menciona que s'intenten fer algunes pràctiques, encara que depèn molt de cada mestra, de la coneixença i involucració que tinguin amb el tema.	Comenta que els i les educadores no tenen massa coneixements sobre temes com la coeducació.
Formació	Comenta que no ha rebut cap mena de formació i és un tema que no acaba de dominar.	Destaca que no ha rebut cap formació, però a causa d'una situació personal s'ha endinsat en aquest camp.	Exposa que ni durant l'estudi de carrera ni durant la trajectòria professional ha rebut cap formació.

5.2. Metodologia quantitativa

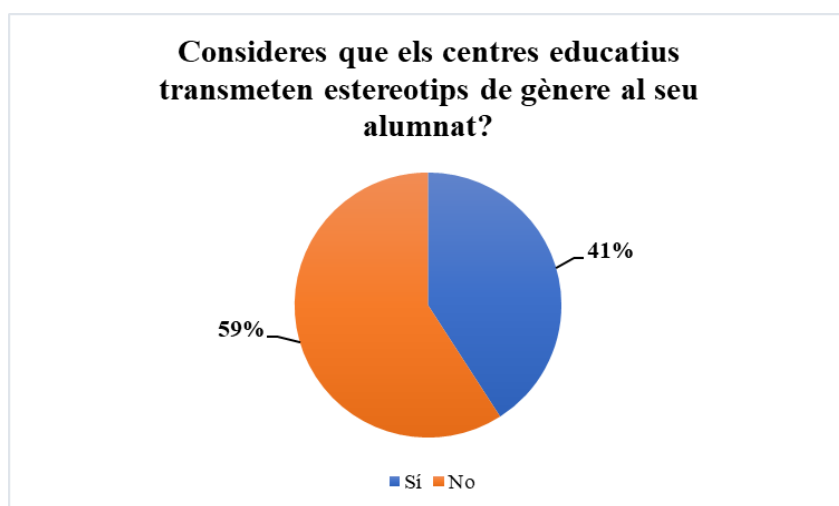
L'enquesta ha estat contestada per vint-i-dos mestres d'educació infantil, d'educació primària i orientadors/es que desenvolupen la seva tasca professional a quatre centres educatius de la població de Malgrat de Mar.

Com s'ha comentat, el propòsit de l'enquesta és obtenir una visió més àmplia de la qüestió i comprendre la percepció dels professionals envers si consideren que les escoles transmeten estereotips de gènere als alumnes, conèixer quina importància se li dona i saber quin treball es fa des dels centres. També s'ofereix un espai en determinades preguntes perquè puguin expressar la seva opinió, alguna experiència viscuda, entre d'altres.

Concretament, del total de les persones participants, un 68,2% s'identifica amb el gènere femení i un 31,8% amb el gènere masculí. Pel que fa als professionals, un 31,8% es correspon a l'Escola Maristes Sant Pere Chanel, un 13,6% a les Escoles Fonlladosa, un 31,8% a l'Escola Marià Cubí i Soler i, finalment, un 22,7% a l'Escola Mare de Déu de Montserrat.

A continuació, s'exposen els resultats més rellevants aconseguits a través de l'enquesta:

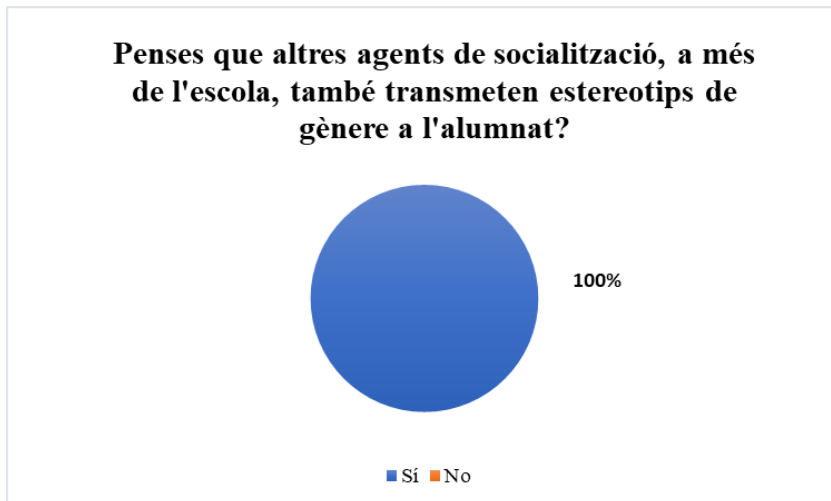
Gràfic 3. Percepció sobre si els centres educatius reproduïxen estereotips de gènere

Font: Elaboració pròpia

Com es pot observar en el gràfic, més de la meitat dels professionals, un 59% consideren que els centres educatius NO transmeten estereotips de gènere als alumnes, mentre que un 41% pensa que SÍ que ho fan.

Gràfic 4. Percepció sobre si altres agents de socialització transmeten estereotips de gènere

Font: Elaboració pròpia

Tots els professionals coincideixen en el fet que hi ha altres agents de socialització que poden transmetre estereotips de gènere als alumnes.

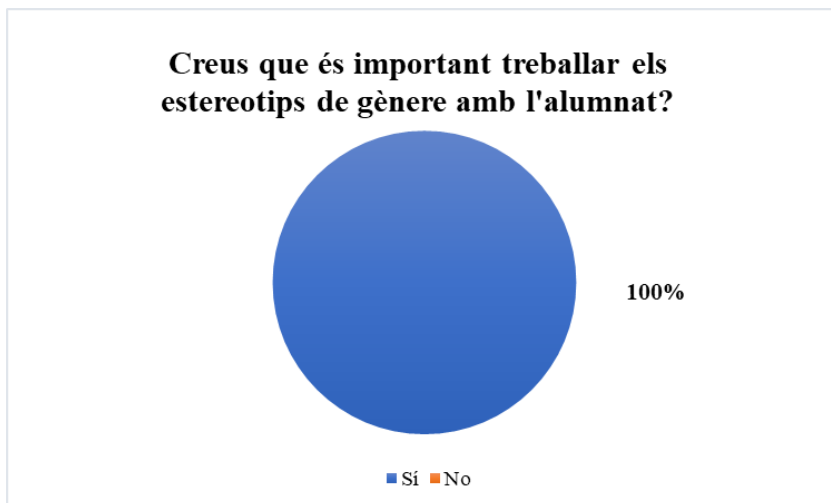
Gràfic 5. Vivència de circumstàncies que han comportat treballar els estereotips de gènere

Font: Elaboració pròpia

En el gràfic es pot observar com un 77% dels mestres i/o orientadors/es SÍ que han viscut alguna situació al centre que ha generat la necessitat de treballar els estereotips de gènere a l'aula amb l'alumnat. En canvi, un 23% indica que NO s'ha viscut cap circumstància que hagi generat aquesta necessitat.

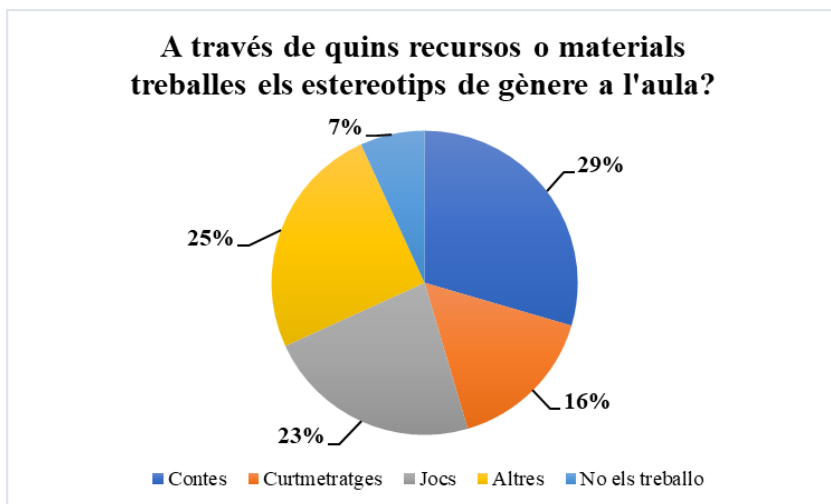
Gràfic 6. Importància de treballar els estereotips de gènere

Font: Elaboració pròpia

Tots els professionals participants han coincidit en el fet que resulta fonamental treballar els estereotips de gènere amb l'alumnat tant en l'etapa d'infantil com en primària.

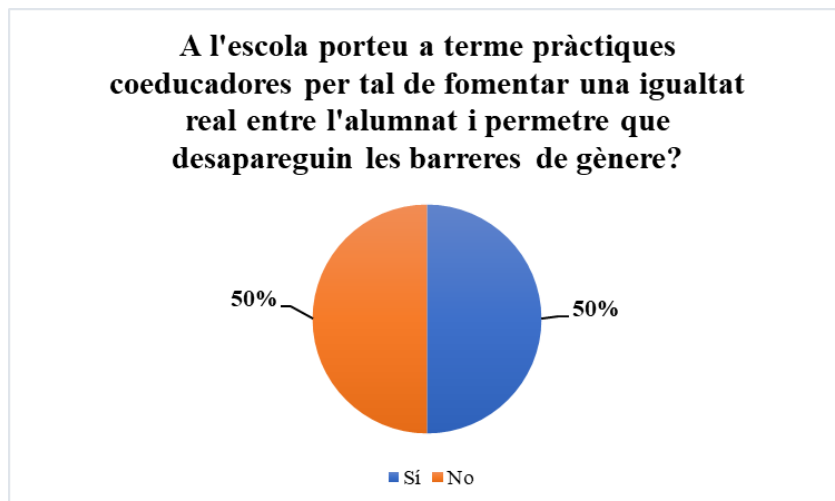
Gràfic 7. Recursos usats per a treballar els estereotips de gènere

Font: Elaboració pròpia

Respecte als recursos o materials per a treballar els estereotips de gènere, un 29% dels participants menciona que fa servir els CONTES, un 25% usa ALTRES recursos, un 23% utilitza el JOC, un 16% manifesta que usa CURTMETRATGES mentre una petita part dels participants, concretament, un 7% que assenyalava que a l'aula NO TREBALLA els estereotips de gènere.

Gràfic 8. Ús de pràctiques coeducadores

Font: Elaboració pròpia

La meitat dels participants afirma que al centre en què desenvolupen la seva pràctica professional SÍ que es porten a terme pràctiques coeducadores mentre que l'altra meitat comenta que NO se n'apliquen.

6. ANÀLISI DELS RESULTATS

6.1. Metodologia qualitativa

A continuació, s'analitzen els resultats obtinguts de les entrevistes en profunditat realitzades.

Pel que fa a la categoria concepte, l'objectiu és descobrir què entenen les professionals per estereotips de gènere. Les tres professionals els defineixen com a idees o rols socials que s'adjudiquen a les persones pel fet de pertànyer a un gènere determinat o tenint en compte el seu sexe de naixement. A més, el Cas 2 menciona que estan construïts a partir de l'herència cultural, de les opinions i els prejudicis que s'han creat sobre el gènere generant que s'esperin uns comportaments i unes expectatives determinades en funció del gènere de la persona.

“Crec que són els rols socials que adjudiquem des de petits als nens i a les nenes en funció del seu sexe de naixement” (Cas 1)

“Són construccions i imatges mentals socioculturals, (...) construïdes a partir de l'herència cultural de cada persona i d'opinions i prejudicis que ens hem creat, en aquest cas sobre el gènere. Per ser d'un gènere o un altre s'esperen uns comportaments i unes expectatives concretes que van d'acord amb la societat que ens envolta” (Cas 2)

“Ho relaciono amb el fet que les persones associem una determinada professió, un color... a un gènere determinat” (Cas 3)

Quant a la categoria percepció, el primer objectiu és saber si les professionals consideren que els centres educatius transmeten estereotips de gènere a l'alumnat. El Cas 1 i el Cas 3 coincideixen en el fet que a les escoles hi ha més conscienciació al respecte que fa uns anys i que intenten transmetre's en menor mesura. Així i tot, el Cas 1 insisteix que estan molt presents en la societat i poden haver-hi qüestions que se'ls poden escapar. El Cas 3 destaca que el fet que hi hagi noves generacions de mestres pot aportar una nova mirada cap a aquesta qüestió. Altrament, el Cas 2 afirma que les escoles els transmeten de manera plenament conscient, especialment els estereotips de gènere binari.

“Hi ha molta més consciència que abans i en els últims anys es mira molt que això no passi, però els estereotips en tractar-se d’una qüestió social molt instaurada sempre pot haver-hi alguna cosa que com a professionals se’ns pot escapar” (Cas 1)

“D’una manera plenament conscient, sí. I, a més, amb estereotips de gènere binari” (Cas 2)

“Crec que les escoles transmeten molts menys estereotips que uns anys enrere (...) el fet que hi hagi noves generacions de mestres a les escoles fa que puguin haver-hi nous punts de vista i es puguin treballar els estereotips amb unes noves ulleres” (Cas 3)

Respecte al segon objectiu de la categoria percepció, es pretén aprofundir en si les professionals creuen que hi ha altres agents de socialització que també transmeten estereotips de gènere a l’alumnat. Les tres professionals coincideixen en el fet que hi ha altres agents de socialització que ho fan i destaquen el paper que desenvolupa la família. El Cas 1 menciona que des de l’escola es poden transmetre idees sobre el gènere que poden contradir el que els i les alumnes escolten a casa. El Cas 2 afirma que la majoria de famílies estan emmarcades en pensaments binaris i patriarcals i que els mitjans de comunicació també en transmeten. Finalment, el Cas 3 esmenta que l’entorn familiar ha de vigilar, ja que es tracta d’un agent de socialització que reproduïx estereotips de gènere i els infants aprenen a través de l’exemple i l’observació.

“Si, sense cap dubte (...) pot ser una tasca complicada (...) que els alumnes prenguin consciència sobre aquest tema, ja que les idees que es transmeten des de l’escola poden xocar o contradir allò que escolten a casa” (Cas 1)

“Estic plenament d’acord. La família també ve marcada per un rol de gènere que és d’herència cultural. La majoria de gent està emmarcada dins d’un pensament binari i patriarcal. Els mitjans de comunicació poc ajuden, ja que també exposen un binarisme molt marcat” (Cas 2)

“Hi estic completament d’acord (...) en l’entorn més proper dels alumnes, com pot ser la família, se’n donen molts. Especialment, tot el que sigui o estigui proper a l’infant

ha d'anar amb compte (...) ja que és també a partir de l'exemple i de l'observació com aprenen els infants” (Cas 3)

Pel que fa a la categoria d'importància, el primer objectiu és descobrir si s'ha viscut alguna situació al centre que hagi generat la necessitat de treballar els estereotips de gènere a l'aula. Les tres professionals coincideixen a dir que ha succeït alguna situació que ha generat aquesta necessitat. El Cas 1 destaca que alguns alumnes han comunicat voler ser d'un determinat gènere i que hi ha hagut estudiants que han adjudicat rols poc inclusius a alguns companys. El Cas 2 comenta que a l'aula es plantegen reptes en què el gènere és present, ja que s'han donat situacions que han generat aquesta necessitat. El Cas 3 menciona que s'aprofiten situacions quotidianes per a treballar-los i que aquest curs ha treballat dues situacions vinculades als estereotips de gènere.

“Sí, i de fet unes quantes vegades amb alumnes que han manifestat voler ser d'un determinat gènere i amb alumnes que adjudiquen rols als companys poc inclusius” (Cas 1)

“Sí, en diverses ocasions i, per aquest motiu sovint es plantegen reptes o situacions on el gènere hi és present (...) Aquest 8 de març els vaig fer un experiment que vaig trobar a les xarxes. Vaig fer que apuntessin en un paperet què els agradaria ser de grans. Quan tots van respondre, els vaig dir que si fossin del gènere contrari, què els agradaria ser. La meitat de la classe aproximadament van respondre el mateix, però l'altra meitat van canviar de feina segons si eren nens o nenes. Ja et pots imaginar que per a nenes van posar perruqueria, ballarina, estètica... i per a nens futbolista, policia, metge... ” (Cas 2)

“A l'escola aprofitem les situacions quotidianes per a treballar els estereotips i, a partir d'aquesta quotidianitat procurem donar normalitat a les diverses situacions (...) en aquest sentit, aquest curs he treballat un parell de situacions, una a EI-3 i una altra a EI-5” (Cas 3)

Reprenent la categoria d'importància, el segon objectiu es correspon a identificar si les professionals pensen que és important treballar els estereotips de gènere amb l'alumnat. Les tres professionals coincideixen en el fet que resulta fonamental fer-ho. El Cas 1 i el Cas 2

mencionen que és necessari treballar-los per assolir una igualtat de gènere. A més, el Cas 1 també destaca la seva rellevància per promoure l'acceptació i aconseguir el respecte entre les persones. El Cas 2 menciona que cal treballar-los per mostrar a l'alumnat no només existeix el gènere masculí i femení i ajudar-los a créixer sense prejudicis. Finalment, el Cas 3 destaca la necessitat de normalitzar totes les opcions perquè res els pugui resultar estrany.

“Sí, crec que és important fer-ho per l'acceptació de l'altre, per la igualtat de gènere i, en definitiva, per promoure i aconseguir el respecte entre les persones” (Cas 1)

“És important treballar-los per fer veure als alumnes que no només hi ha el gènere masculí i el femení, que cal lluitar per aconseguir una igualtat de gènere i ajudar als nens i a les nenes que eduquem a créixer sense prejudicis vers elles mateixes ni cap als altres” (Cas 2)

“Sí, sens dubte és molt necessari fer-ho. Tot i això, crec que el més important és normalitzar totes les opcions i que res se'ns faci estrany” (Cas 3)

En relació amb la categoria material, l'objectiu és esbrinar a través de quins recursos o materials es treballen els estereotips de gènere a l'aula. El Cas 1 comenta que a cada etapa educativa s'usen recursos diferents. El Cas 2 menciona que utilitza materials que troba per les xarxes com poden ser vídeos, entrevistes... i el Cas 3 esmenta que els treballa a través dels contes.

“Els materials ben bé no els conec, ja que no sóc qui desenvolupa les tasques a l'aula (...) quan alguna mestra ha necessitat orientació he intentat ajudar-la a cercar alguns materials (...) però són diferents en funció de l'etapa educativa dels alumnes (...) a infantil potser es treballen més els estereotips a partir dels contes i, a primària amb curtmétratges i a través del diàleg” (Cas 1)

“Utilitzo material que puc trobar per les xarxes, ja siguin vídeos, entrevistes...” (Cas 2)

“Un dels recursos que més fem servir a l'aula per a poder-los treballar són els contes” (Cas 3)

Quant a la categoria conseqüències, l'objectiu és conèixer l'impacte que consideren les professionals que poden tenir els estereotips de gènere en l'alumnat. El Cas 1 i el Cas 3 destaquen que poden provocar inflexibilitat quan es trobin davant de persones que s'allunyin dels estereotips de gènere que coneixen i no sàpiguen acceptar-les ni respectar-les. Altrament, el Cas 2 esmenta que és necessari ensenyar als alumnes a pensar, però a la vegada a ser lliures de pensament per tal que no es trobin condicionats per uns estereotips.

“El que crec que poden generar en l'alumnat és una inflexibilitat a l'hora d'acceptar situacions o persones que puguin sortir-se del rol que ells han après” (Cas 1)

“No crec que aportin massa coses positives. Els hem d'ensenyar a pensar i a ser lliures de pensament i actuar segons uns estereotips no crec que sigui la millor manera” (Cas 2)

“Si encaixem els estereotips com s'ha fet fins ara no aconseguirem fer passos endavant (...) els pot resultar estrany que alguna persona pugui sortir-se d'aquesta ‘normalitat’ i no sàpiguen respectar-la” (Cas 3)

Pel que fa a la categoria pràctiques, es pretén esbrinar si a l'escola es porten a terme pràctiques coeducadores. El Cas 1 i el Cas 2 mencionen que s'intenten fer-ne, però tal com comenta el Cas 2 varia en funció del mestre/a i dels coneixements que tingui sobre el gènere. El Cas 3, en canvi, esmenta que els i les educadores no tenen gaires coneixements sobre aquesta qüestió.

“A l'escola es cuida molt tot aquest tema (...) intentem que a les aules es pugui transmetre aquesta igualtat” (Cas 1)

“En la mesura del possible s'intenten fer algunes pràctiques (...) Depèn molt de cada mestra i de la coneixença i vinculació que es té en el tema” (Cas 2)

“La veritat és que els educadors i les educadores no tenim massa coneixements sobre aquests temes” (Cas 3)

Respecte a la categoria formació, l'objectiu és conèixer si al llarg de la seva trajectòria professional o acadèmica han rebut alguna formació en relació amb els estereotips de gènere. Les tres professionals coincideixen en el fet que no han rebut cap formació en cap d'aquestes dues etapes. Tot i això, el Cas 2 menciona que per una situació personal ha començat a endinsar-se en aquest camp i conèixer més sobre el gènere.

“No l’he rebut, ni mentre estudiava ni tampoc durant la meva trajectòria professional. I penso que no és un tema que acabi de dominar” (Cas 1)

“Quan estudiava EGB per descomptat que no (...) durant la meva trajectòria professional no he rebut absolutament cap formació sobre el gènere. A causa d’una situació personal propera he entrat en aquest camp i he hagut de conèixer de prop aquesta realitat que, de fet, és la realitat que ens envolta” (Cas 2)

“No, ni durant l’estudi de carrera ni durant la meva trajectòria professional” (Cas 3)

6.2. Metodologia quantitativa

Tot seguit, s’analitzen alguns dels resultats obtinguts a través de les enquestes contestades per professionals de quatre centres educatius.

Respecte a la pregunta: **“Consideres que els centres educatius transmeten estereotips de gènere al seu alumnat”**, un 59% dels professionals han contestat que NO i un 41% ha respost que SÍ.

Alguns dels professionals que han afirmat que els centres educatius NO transmeten estereotips de gènere recolzen els seus arguments en el fet que els infants poden rebre’ls d’altres contextos. A més, mencionen que els i les mestres poden transmetre’ls de manera inconscient a l’haver estat socialitzats amb uns estereotips de gènere molt marcats transmesos per diferents agents. Aquestes idees s’exemplifiquen en els següents comentaris:

“Normalment, ens venen de casa”

“Puc parlar de mi pel que fa a la meua aula d'educació especial, on intento no fer aquest tipus d'estereotips. Tot i això, no és fàcil, ja que jo he crescut amb aquests estereotips molt marcats”

“Ensenyem a tots amb un tracte igualitari, però en haver rebut de fonts externes a l'escola aquests estereotips els mateixos professors els podem arribar a transmetre novament a l'alumnat aquests mateixos sense adonar-nos-en”

Altres professionals que també sostenen que els centres educatius NO transmeten estereotips de gènere defensen que la comunitat educativa està conscienciada envers el tema i es vetlla per a reduir la seva transmissió:

“Penso que actualment la comunitat educativa està molt conscienciada al respecte”

No obstant això, part dels professionals han defensat que l'escola SÍ que transmet estereotips de gènere als alumnes, ja que als centres educatius es reproduïxen totes aquelles creences que estan establertes socialment. A més, comenten que sovint els rols de gènere condicionen la seva tasca professional, pel fet que els homes mestres són els que agafen el rol de diversió mentre que el rol de la mestra és el de cuidadora.

“Als centres educatius es reproduïxen estereotips establerts socialment, si no es fa una feina per contrarestar-ho, es transmeten inevitablement”

“Inconscientment, els papers que agafen les professores sol ser més de cuidadora i els homes d'entreteniment i diversió”

Quant a la qüestió: **“Penses que altres agents de socialització, a més de l'escola, també transmeten estereotips de gènere a l'alumnat?”**, el 100% dels professionals han respost que SÍ.

La majoria dels professionals han destacat la influència de la família i, fins i tot, s'ha mencionat que haurien de transmetre una igualtat de gènere als infants des que són petits i que suposa un error esperar que els centres educatius eduquin sobre temes que *a priori* no es treballen a casa:

“Les famílies cada cop intenten dissipar més els estereotips i entendre que no el gènere no condiciona als seus fills/filles (...) haurien de fomentar la igualtat als infants des que són nadons i des de casa, no esperar que les escoles els eduquin sobre temes que no es treballen a casa i que són tan importants”

Altres professionals han esmentat el poder dels mitjans de comunicació com la publicitat, l'internet o la televisió. És més, pel que fa a la publicitat, s'ha mencionat la influència que desenvolupen els catàlegs de joguines que categoritzen el gènere a través dels colors rosa i blau. Aquesta idea s'exemplifica en el següent comentari:

“És una qüestió on encara hi ha molt a treballar. La nostra herència social encara pesa molt. Tot i que s'estan fent progressos, a la publicitat encara n'hi ha molts. Un exemple en són els catàlegs de joguines on els colors blau i rosa són molt present per distingir a quin gènere van dirigides”

Pel que fa a la pregunta: **“En el centre on treballes s'ha viscut alguna situació que hagi generat la necessitat de treballar els estereotips de gènere a l'aula?”**, un 77% dels professionals ha respost que SÍ mentre que un 23% ha contestat que NO.

Una de les situacions més esmentades pels professionals han sigut moments en què algun alumne/a s'ha allunyat dels estereotips que es corresponen amb el seu gènere, generant menyspreu i rialles per part de la resta de companys/es. Aquestes idees es poden percebre en els següents comentaris:

“En especial quan algun noi ha aparegut amb les ungles pintades o algun objecte que els altres infants relacionaven amb les noies. Els motius de rialla són constants en aquests casos”

“Un alumne va rebre discriminació per ajuntar-se únicament amb noies i tenir gustos similars als estipulats per a noies. Vam haver de parlar amb els causants d'aquesta discriminació i l'afectat”

A banda d'això, una mestra d'educació infantil menciona que es va produir una dinàmica similar a la destacada prèviament mentre treballava un conte, ja que un alumne volia representar un personatge femení i la resta de company/es li deien que no ho podia fer:

“Recordo que un dia treballant el conte dels rínxols d'or amb alumnes d'EI3, els feia triar un personatge per fer una petita representació del conte. Un nen va triar la la Rínxols i li deien que no podia fer perquè la Rínxols és una nena”

Finalment, part dels professionals han destacat situacions viscudes durant l'esbarjo o en les estones de joc, ja que els estereotips de gènere romanen presents provocant que les nenes no deixin jugar als nens als seus jocs així com a la inversa:

“A les estones de joc poden sorgir situacions on nenes no deixen jugar als nens per considerar que és cosa de nenes, o a l'inrevés”

Respecte a la qüestió: **“Creus que és important treballar els estereotips de gènere amb l'alumnat?”**, el 100% dels professionals han contestat que SÍ.

D'una banda, part dels professionals destaquen la seva rellevància per a donar a conèixer als alumnes noves perspectives de gènere i vetllar per tal que els i les alumnes no tinguin imatges mentals del que s'ha de fer o ser per a considerar-se un nen o una nena. A més, un dels professionals esmenta que l'escola és un agent fonamental per a poder parlar sobre el gènere amb l'alumnat. Algunes de les explicacions que millor exemplifiquen aquestes idees són les següents:

“Per tal d'anar implementant noves perspectives que ara desconeixen”

“Per intentar que no tinguin estereotips i imatges mentals del que ha de fer o ser per ser nen o nena”.

“Perquè vivim en una societat actualment en la que ja no només es reconeix el gènere masculí o femení i el primer lloc on cal donar a conèixer aquesta situació és l'escola, ja que podem fer-ho creant un clima de seguretat i on els infants poden expressar els seus dubtes”

D'altra banda, alguns professionals justifiquen la seva importància per tal de transmetre un seguit de valors en els alumnes com el respecte, la tolerància, l'acceptació... i, en definitiva poder evitar situacions de menyspreu entre companys/es. Alguns dels comentaris més rellevants són els següents:

“Per evitar situacions de conflicte, burla o desentesos entre alumnes. I en especial, per evitar situacions que afectin l'autoestima i felicitat dels infants”

“Per fomentar el respecte i la tolerància entre l'alumnat i ensenyar que les persones han de gaudir de la llibertat de fer i actuar com se sentin més còmodes”

“És important per reconduir actituds en què es menyspreïn altres persones per qüestions de gènere”

En relació amb la pregunta: **“A través de quins recursos o materials treballes els estereotips de gènere a l'aula?”**, un 29% dels professionals ha respost que amb CONTES, un 23% amb JOCS, un 16% amb CURTMETRATGES, un 25% amb ALTRES materials diferents i un 7% afirma que NO els treballa a l'aula.

En aquesta pregunta es proporcionava un espai als professionals perquè els que haguessin marcat la categoria ALTRES esmentessin quins són els recursos que usen per a treballar-los. Alguns dels més destacats han estat el diàleg partint de situacions que es produeixen a l'aula, situacions properes o que hagin viscut els alumnes; jocs amb diversitat de rols, fent representacions de contes i facilitant joguines que siguin neutres d'estereotips:

“Mitjançant les converses amb els alumnes, el diàleg, el joc simbòlic, i sempre partint de les situacions que s'esdevenen a l'aula o situacions properes o viscudes pels infants”

“M'agrada crear jocs amb diversitat de rols, on tots els alumnes tenen un rol únic en el joc de vital importància i la resta de l'equip es recolza comunament per assolir un objectiu. Aquest rol es va rotant i té des d'un rol de càlcul, força física, agilitat, lideratge... D'aquesta manera veuen que tots són capaços d'aconseguir qualsevol rol si s'ho proposen”

“Un exemple és fent petites representacions de contes, adquirint joguines neutres d'estereotips”

“Contes infantils amb diversitat de famílies, que no reproduïxin rols de gènere preestablerts...”

Quant a la pregunta: **“A l'escola porteu a terme pràctiques coeducadores per tal de fomentar una igualtat real entre l'alumnat i permetre que desapareguin les barreres de gènere?”**, un 50% dels professionals han respost que SÍ mentre que un 50% ha contestat que NO.

Aquesta discrepància entre les respostes obtingudes per part dels professionals pot evidenciar que hi ha desconexió envers qüestions com és la coeducació. A més, s'ha tractat de la pregunta que ha obtingut menys respostes. Així i tot, dos professionals han mencionat que no es porten a terme pràctiques específiques, sinó que la coeducació està present a les aules. Aquesta idea es pot copsar en les següents respostes:

“No es preparen activitats específiques, sinó que s'intenten integrar a les mateixes aules. Es fa treballar a noi i noies per grups, per igual i en les mateixes condicions, tant en assignatures de lletres com d'educació física, per tal que cadascú destaquï en allò que se li dona bé fer i no en allò que socialment s'ha de creure que ha de fer. En el cas d'educació física, les activitats es fan per igual, si bé trobem que institucionalment apareixen diverses barreres en quant a l'esforç físic, diferenciant-los per gènere. De tota manera, es fa participar a tots els alumnes en les activitats, es fonamenta la igualtat i el respecte entre alumnes, i s'educa així mateix als mateixos professors compartint les diverses situacions que han pogut comportar algun conflicte”

“No hi ha una pràctica específica perquè la coeducació és present a totes les aules, però sí que a l'hora de triar joguines intentem que siguin molt neutres fugint dels tòpics estereotipats. O plantejem situacions de joc simbòlic on els rols a seguir el fan ambdós sexes. Jo particularment jugo amb alguns dels contes tradicionals i canvio els protagonistes de gènere”

Per acabar, un dels professionals esmenta que una pràctica coeducadora portada a terme des d'un dels centres ha estat la remodelació de la zona d'esbarjo per a evitar que el pati continués sent un espai que reproduís desigualtats de gènere:

“A l'escola vam decidir remodelar el pati i crear diferents espais perquè els nens no ocupessin tot l'espai i les noies tinguessin també el seu lloc”

7. DISCUSSIÓ DELS RESULTATS

Tot seguit, es comparen i es contrasten els resultats obtinguts a través de les entrevistes en profunditat i l'enquesta amb els autors exposats al marc teòric de la recerca.

D'entrada, pel que fa a la percepció per part dels professionals envers si els centres educatius transmeten estereotips de gènere, cal dir que hi ha hagut una gran part dels professionals que han afirmat que no succeeix mentre que una altra part ha afirmat que sí que es reproduïen estereotips de gènere. Referent a aquesta qüestió, l'estudi de González Gavaldon (1999) corrobora que en els processos educatius i, per extensió a les escoles, estan presents els estereotips i destaca que tenen una gran influència en les persones, en la seva percepció del món així com en la seva conducta. I és més, Lamas (1996) esmenta que en l'educació formal es reproduïen estereotips de gènere, per tant, es tracta d'un context en el qual es transmet la idea que hi ha qüestions pròpies per als nens i altres per a les nenes.

Així mateix, hi ha hagut professionals que no només han destacat la influència que tenen els estereotips de gènere, sinó també els rols de gènere en la seva pràctica professional, ja que comenten que les mestres adopten el rol de cuidadora mentre que els mestres tenen el rol de diversió. Aquesta idea que posen sobre la taula està relacionada amb l'exposada per Herrera (2000) en què manifesta que els rols de gènere, és a dir, les normes, valors i expectatives socials que s'han atribuït socialment a cada sexe, són transmeses pel context familiar, ja que socialitza als infants a través d'activitats diferents per a cada sexe. Un exemple serien els jocs als quals juguen les nenes que estan relacionats amb tenir cura dels altres i que, posteriorment poden condicionar la seva manera d'actuar. Una altra recerca que també evidencia aquesta qüestió és la de Lamas (1996) en què s'afirma que el tracte diferencial que reben els infants al llarg de la seva vida acaba generant un seguit de característiques i conductes diferenciades.

Finalment, una de les professionals entrevistades assegura que en els centres educatius es transmeten estereotips de gènere de manera plenament conscient, especialment els estereotips de gènere binari, és a dir, masculins i femenins. És per això que Pitch (2010) menciona que les societats estan estructurades d'aquesta manera, amb un binarisme que pot provocar l'exclusió i marginació d'aquelles persones i, en conseqüència, d'aquells alumnes, que no s'identifiquen amb alguna d'ambdues classificacions.

Respecte a si els professionals creuen que hi ha altres agents de socialització que també transmeten estereotips de gènere a l'alumnat, totes i tots han estat d'acord, destacant especialment la influència de la família i dels mitjans de comunicació. Com bé exposa la recerca d'Arnett (1995), Maccoby (2007), Grusec i Hastings (2007) en el procés de socialització s'internalitzen un conjunt de normes, rols, valors, actituds i creences que són transmeses per agents diversos com són la família, el grup d'iguals, els mitjans de comunicació i les institucions educatives.

Quant a la família, una de les professionals entrevistades ha mencionat que sovint es troben emmarcades en pensaments binaris i patriarcal com també destaca l'estudi de Facio i Fries (2005) que expressa que el sistema patriarcal és l'encarregat de transmetre creences que condicionen la manera de percebre el món de les persones, establint diferències entre els homes i les dones assignant característiques, comportaments i rols diferenciats propis per a cadascun dels sexes. En aquest sentit, la investigació de Subirats (1994) també destaca aquesta idea, afirmant que els nens i les nenes han de seguir uns comportaments específics i diferenciats, dit d'una altra manera, al nen que plora se li retreu adoptar conductes "de nena" mentre que a la nena que l'apassiona l'esport se li desprestigia la seva feminitat.

En relació amb si en els centres educatius participants s'han viscut situacions que han generat la necessitat de treballar els estereotips de gènere a l'aula, una àmplia majoria dels participants han afirmat que sí i una de les professionals ha destacat que per aquesta raó es plantegen reptes en què el gènere és present: fent intercanvi de joguines; preguntant a l'alumnat què volen ser de grans i, posteriorment plantejant què voldrien ser si fossin del gènere -comportant que més de la meitat de la classe modifiqués la seva resposta-. En efecte, el currículum ocult a les institucions educatives desenvolupa un paper rellevant, tal com comenta Maceira (2005) una de les seves principals característiques és naturalitzar característiques i capacitats "femenines" com la debilitat, la dependència i la tendresa i capacitats "masculines" com el valor i la força, de la mateixa manera que en qüestions acadèmiques incidint, segons Lovering i Sierra (1998) en el seu futur vocacional i professional.

Una altra situació esmentada ha estat quan algun alumne s'ha allunyat dels estereotips de gènere corresponents del seu gènere i, per exemple, s'ha pintat les ungles. Aquest fet ha sigut un motiu de menyspreu i rialles per la resta de companys, posant sobre la taula la necessitat

destacada per Guerra (2002) de desmuntar els estereotips injustos que encasellen a les persones únicament pel seu sexe.

Per acabar, s'han comentat circumstàncies viscudes durant l'esbarjo en què els nens no deixen jugar a les nenes i a l'inrevés. S'ha de tenir en compte, tal com exposa Saldaña (2018) que els patis de les escoles han esdevingut espais reproductors de desigualtats de gènere, ja que els nens són els que s'apropien la centralitat de l'espai mentre que les nenes són les que ocupen les zones més perifèriques.

Respecte a la importància de treballar els estereotips de gènere amb l'alumnat totes i tots els professionals han destacat que es tracta d'una qüestió rellevant a tenir en compte des dels centres educatius, especialment per a mostrar a l'alumnat que no només existeix el gènere masculí i femení i ajudar-los a créixer sense prejudicis cap a la resta de persones. Aquestes idees estarien relacionades amb l'exposada per Lamas (1996) quan afirma que la dicotomia masculí-femení estableix uns estereotips cada vegada més rígids que limiten a les persones per tal d'ajustar-se al gènere. Per aquesta raó, alguns dels professionals han destacat la seva importància per a aconseguir que l'alumnat no tingui imatges mentals de què s'ha de fer o ser per a considerar-se un nen o una nena.

Per acabar, pel que fa a si els centres educatius participants es porten a terme pràctiques coeducadores, s'ha pogut evidenciar certa desconexió per part dels professionals, tot i que alguns han mencionat que a l'escola on desenvolupen la seva pràctica professional no es fan pràctiques específiques perquè la coeducació està present a les aules: els nens i les nenes treballen en grup, per igual i en les mateixes condicions perquè cadascú destaquï en allò que té facilitat per a fer, en el cas de l'educació física totes i tots fan les mateixes activitats i intenten elegir joguines que siguin neutres d'estereotips. Com bé destaca Subirats (2009) és necessari que els nens i les nenes tinguin els mateixos recursos i oportunitats en la seva educació perquè puguin desaparèixer les barreres de gènere que prescriuen o prohibeixen determinats comportaments per raó de sexe.

En general, es pot afirmar que gran part dels resultats obtinguts a través de les entrevistes en profunditat i l'enquesta corroboren el que exposa la recerca bibliogràfica.

8. CONCLUSIONS DE LA RECERCA

Tal com s'ha exposat al llarg de la investigació i segons afirma la literatura, en els processos educatius i socialitzadors estan presents els estereotips que es poden definir com a característiques que es relacionen amb un determinat grup i faciliten la seva identitat social. Certament, en l'educació formal així com en l'educació informal es produeixen i reproduïxen estereotips de gènere, és a dir, creences que han estat construïdes socialment sobre que hi ha qüestions, qualitats o característiques que són pròpies per als nens i per a les nenes i que, per consegüent, encasellen i delimiten el que està permès i el que no per a cada gènere.

Així doncs, en els centres educatius es poden trobar elements que evidencien la desigualtat de gènere i el sexisme, ja que les escoles han estat instruments usats pel sistema patriarcal per a transmetre idees, valors i conductes de dominació dels homes sobre les dones. En aquest sentit, un dels mecanismes més influents que configura les maneres de sentir-se i de ser homes i dones és el currículum ocult. Aquest darrer, comporta la naturalització i la justificació de valors, conductes i actituds que produeix i reproduïx de la cultura patriarcal com la naturalització de característiques "femenines" com la debilitat, la dependència i la tendresa i "masculines" com el valor i la força. I és més, configura les expectatives personals i socials de l'alumnat, incidint en el seu futur vocacional i professional.

Aquesta última idea esmentada es veu reflectida en una de les entrevistes realitzades en què una de les professionals proposa als seus alumnes que escriguin en un paper què els agradaria ser de grans, una vegada totes i tots van respondre, els va preguntar que si fossin del gènere contrari què voldrien ser. La meitat de la classe va respondre el mateix, però l'altra va canviar la seva resposta. Per tant, a través d'aquesta vivència es pot evidenciar com el gènere influencia i condiona als alumnes en qüestions com és l'elecció de la seva futura professió.

Respecte a la percepció dels professionals participants envers si els centres educatius transmeten estereotips de gènere, es pot afirmar que hi ha hagut divergència d'opinions.

D'una banda, hi ha hagut professionals que han estat d'acord, ja que han manifestat que les escoles són espais en què es produeixen i reproduïxen totes aquelles creences que estan establertes socialment i, per tant, els centres educatius transmeten estereotips de gènere. Així i

tot, han esmentat que hi ha més consciència que fa uns anys i es vetlla per tal de reduir la seva transmissió, encara que no neguen que hi hagi alguna qüestió que pugui escapar-se de les seves mans en tractar-se d'idees que es troben tan arrelades en la societat. En canvi, una de les professionals entrevistades ha afirmat que són transmesos de manera plenament conscient, especialment els estereotips de gènere binari, és a dir, masculins i femenins.

Finalment, s'ha destacat la influència que desenvolupen els rols de gènere, és a dir, aquelles posicions i normes establertes socialment per a cada sexe que delimiten el comportament i les expectatives socials, que són generats a partir dels estereotips de gènere. Alguns professionals han esmentat que els homes mestres prenen el rol de diversió mentre que la dona mestra adopta el rol de cuidadora. Aquestes pautes de comportament són transmeses des d'edats primerenques, principalment pel context familiar, ja que les persones són socialitzades a través de diferents jocs en funció del seu gènere. Per exemple, a les nenes se'ls hi proposen activitats que estan relacionades amb tenir cura dels altres, d'aquí que *a posteriori* sorgeixi el rol de cuidadora.

D'altra banda, part dels professionals han defensat que l'escola no transmet estereotips de gènere i ho han justificat afirmant que són transmesos principalment per altres agents que formen part del procés de socialització dels alumnes com és la família. Altrament, han esmentat que avui dia, la comunitat educativa està molt conscienciada envers qüestions com és el gènere, però aquesta afirmació no corrobora els resultats obtinguts a través de les entrevistes en profunditat i l'enquesta, ja que gran part dels professionals ha afirmat no haver rebut cap mena de formació sobre gènere, ni durant la seva trajectòria formativa ni tampoc en la trajectòria professional (*vegeu annex 11.2.1, gràfics 9 i 10*). Per tant, pot resultar complicat que siguin veritablement conscients de la influència que poden tenir les institucions escolars en aquesta qüestió.

Com s'ha mencionat, els estereotips de gènere encasellen, condicionen, delimiten i reprimeixen determinats comportaments en les persones per tal d'ajudar-se al gènere. Per aquest motiu, els centres educatius poden esdevenir contextos clau per a treballar-los, per a reconduir actituds de menyspreu per part de l'alumnat i permetre que cada persona pugui sentir-se lliure d'actuar com se senti més còmoda.

En aquest sentit, els resultats de la recerca han evidenciat que a les escoles participants s'han produït situacions que han generat la necessitat de treballar-los amb l'alumnat, especialment

en circumstàncies en què algun alumne s'ha allunyat dels estereotips corresponents amb el seu gènere i s'ha pintat les ungles, s'ha vestit amb algun complement o peça de roba que es relaciona amb el gènere contrari... comportant rialles, burles i etiquetes poc inclusives per part de la resta de companys.

Per tant, els estereotips de gènere són una qüestió necessària a treballar des dels centres educatius. Tal com han esmentat els mateixos professionals, cal fer-ho per a donar a conèixer a l'alumnat noves perspectives de gènere, vetllar per tal que no tinguin creences de què s'ha de fer o com s'ha d'actuar per a considerar-se un nen o una nena, ajudar-los a créixer sense prejudicis cap a ells/es mateixes ni cap a la resta i transmetre valors com el respecte, la tolerància i l'acceptació.

Reprement la pregunta de recerca inicialment plantejada a la investigació: "Actualment, la comunitat educativa considera rellevant treballar els estereotips de gènere a les escoles?", a partir dels resultats obtinguts es pot afirmar que tots els professionals participants en la recerca han destacat la importància de treballar-los als centres educatius i és més, gran part afirma fer-ho a l'aula (vegeu *annex 11.2.1, gràfic 7*), ja sigui a través de contes, jocs, curtmetratges, el diàleg, entre altres recursos. Per tant, es pot assegurar que existeix una preocupació per part de la comunitat educativa entorn el gènere tot i que és cert que els falta formació.

Així i tot, prendre consciència sobre aquesta qüestió no només ha de ser responsabilitat dels centres educatius, sinó que ha d'anar acompanyada de la implicació d'altres agents socialitzadors com són les famílies i els mitjans de comunicació, ja que tal com s'ha exposat a través de la recerca i segons mostra la recerca bibliogràfica, tots ells poden transmetre normes, rols, valors, actituds i creences envers el gènere.

9. ELABORACIÓ D'UNS MATERIALS DIDÀCTICS

Un dels objectius plantejats a l'inici de la recerca és el d'elaborar un material per tal que els i les mestres puguin treballar els estereotips de gènere a l'aula. Concretament, els següents recursos han estat pensats per a usar-los amb l'alumnat de primària. S'han dissenyat utilitzant l'eina *Piktochart* i tenint en compte les opinions dels diversos professionals participants en la investigació.

Tal com han manifestat els mateixos professionals, un dels recursos que fan servir quan volen treballar els estereotips de gènere és el diàleg, partint de situacions que s'han esdevingut a l'aula o bé situacions que ha viscut l'alumnat. Tenint en compte la varietat de circumstàncies que han exposat, he decidit preparar cinc materials (*vegeu annex 11.3*):

- El primer pretén que l'alumnat reflexioni entorn la distribució de la **zona d'esbarjo** escolar i es treballarà a partir de la imatge del pati d'una escola.
- El segon pretén que l'alumnat reflexioni entorn els **esports**, ja que alguns poden associar-se a un gènere determinat i es treballarà a partir de les imatges d'una pilota i uns patins.
- El tercer pretén que l'alumnat reflexioni entorn determinats **objectes** que poden associar-se a un gènere en concret i es treballarà a partir de les imatges d'un pintaungles i una camiseta de color rosa.
- El quart pretén que l'alumnat reflexioni entorn algunes **joguines** que poden associar-se a un gènere en concret i es treballarà a partir de la imatge d'un robot, un camió, un os de peluix i una cuineta.
- El cinquè pretén que l'alumnat reflexioni entorn determinades **professions** que poden associar-se a un gènere determinat i es treballarà a partir de les imatges d'una pissarra, unes tisores, un cotxe i un fonendoscopi.

A continuació, es presenta la taula de l'activitat:

Nom de l'activitat:	Canviem idees?
Objectius:	<ul style="list-style-type: none"> - Transmetre que no hi ha qüestions pròpies per als nens i per a les nenes. - Entendre que cada persona ha de sentir-se lliure d'actuar com més còmoda se senti. - Prevenir situacions discriminatòries entre el mateix alumnat. - Fomentar el respecte i l'acceptació entre l'alumnat.
Descripció de l'activitat:	<p>La següent activitat està plantejada perquè l'alumnat reflexioni envers els estereotips de gènere. Per tal de fer-ho possible la mestra dividirà el grup classe en cinc grups d'unes cinc persones i a cada grup li repartirà una cartolina diferent.</p> <p>L'alumnat que tingui la cartolina del pati d'una escola se'ls plantejarà les següents qüestions: <i>Com penseu que estan distribuïts els nens i les nenes en aquest espai? Quines activitats creieu que estan fent? Penseu que està bé o malament aquesta distribució?</i></p> <p>Els alumnes amb la cartolina de la pilota i els patins reflexionaran entorn: <i>Per què penseu que els separa una línia vermella? Creieu que un és un esport de nois i l'altre de noies o poden practicar-lo tant els nois com les noies? Coneixeu a alguna noia que jugui a futbol i algun noi que faci patinatge?</i></p> <p>L'alumnat que tingui la cartolina d'un pintaungles i una camiseta de color rosa se'ls plantejarà el següent: <i>Creieu que pintar-se les ungles només ho fan les noies? Coneixeu a algun noi que ho faci? Penseu que el color rosa és un color que només porten les nenes o que el poden vestir també els nens? Per què ho penseu?</i></p> <p>Els alumnes amb la cartolina del robot, el camió, l'os de peluix i la cuina reflexionaran envers: <i>Per què penseu que a les joguines les separa una línia vermella? Creieu que unes són joguines per a</i></p>

	<p><i>nens i altres per a nenes? Per què? Creieu que totes poden ser joguines amb les quals es poden divertir tant els nens com les nenes?</i></p> <p>L'alumnat que tingui la cartolina de la pissarra, les tisores, el cotxe i el fonendoscopi reflexionaran sobre: <i>De quins oficis penseu que es tracten? Per què penseu que els separa una línia vermella? Relacioneu unes professions amb nois i unes altres amb noies? Per què? Penseu que poden ser professions que poden fer tant els nens com les nenes?</i></p> <p>Després que cada grup hagi reflexionat entorn la seva cartolina, s'obrirà un espai de debat en què l'alumnat podrà participar, expressar la seva opinió i en què la mestra farà de mediatra.</p>
Temporalització:	Aproximadament una hora.
Recursos materials:	Cartolines plastificades.
Espai:	L'activitat pot ser realitzada a l'aula així com a espais exteriors com el pati.
Avaluació de l'activitat:	<p>Es farà un recull de sensacions de l'alumnat, fent preguntes significatives, que hagin hagut de reflexionar abans de respondre-les:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Què creieu que heu après amb l'activitat?</i> - <i>Si d'aquí a un temps tornéssim a fer l'activitat, la vostra opinió coincidiria amb la que teniu ara o seria la mateixa que teníeu abans?</i>

10. APORTACIONS AL BAGATGE DE CONEIXEMENT DE LA PEDAGOGIA

La següent recerca s'ha qüestionat si avui dia la comunitat educativa considera rellevant treballar els estereotips de gènere a les escoles, partint del propòsit de conèixer quina influència tenen els centres educatius envers la transmissió d'estereotips de gènere, saber quina és la percepció per part dels professionals i mostrar la importància de treballar-los en aquesta institució tan influent en la socialització dels infants.

Tal com exposen els estudis de Martin (1989) i Biernat (1991) segons augmenta l'edat de les persones, les idees internalitzades sobre el gènere s'afermen provocant que els esquemes mentals creats divergeixin, fent que en un extrem se situï el que és considerat femení i en l'altre extrem el que està associat com a masculí (Citat per González Gavaldón, 1999, p.87). Generant que pugui esdevenir una tasca complexa modificar creences si no intenten ser revertides des que els infants són petits.

A través de la recerca bibliogràfica, s'ha pogut afirmar que els centres educatius són espais en què es produeixen i reproduïxen creences construïdes socialment sobre el gènere i, per mitjà dels quals es poden modificar o bé reforçar els estereotips de gènere. Així i tot, sembla que els professionals no ho perceben d'aquesta manera. En aquest sentit, un aspecte que podria justificar la seva percepció és la seva mancança de formació sobre el gènere, fet que pot esbiaixar la seva visió sobre aquesta mateixa qüestió.

Així doncs, si no es produeix un canvi de mirada per part dels professionals i són capaços de reflexionar entorn les creences, actituds i expectatives que han interioritzat sobre el gènere i prenguin consciència envers la influència que pot tenir l'escola, difícilment deixaran de produir-se i reproduir-se estereotips de gènere que condicionaran i limitaran als infants.

Al meu entendre, una ciència i professió que pot ajudar a contribuir en aquest canvi de mirada col·lectiva i aportar una mica de llum a la comunitat educativa és la pedagogia. Les pedagogues als centres educatius podem orientar i assessorar el professorat, posant el nostre granet de sorra en ajudar a l'alumnat a créixer sense prejudicis, cercant el ben viure amb un mateix, amb els altres i l'entorn, procurant que la diversitat sigui respectada i, sobretot que l'escola pugui esdevenir un espai segur en què pugui parlar-se del gènere obertament, modificant els estereotips de gènere i no reforçant-los.

11. REFERÈNCIES

Berger, P., y Luckmann, T. (1968). La construcción social de la realidad. Amorrortu.

Cruz, J. M., y García-Horta, J. B. (2016). Igualdad, Equidad de Género y Feminismo, una mirada histórica a la conquista de los derechos de las mujeres. *Revista CS*, (18), 107-158.

https://webcache.icesi.edu.co/revistas/index.php/revista_cs/article/view/1960/2827

Escoles Fonlladosa, Malgrat de Mar. (2020). *Projecte Educatiu de Centre*. Recuperat de <https://www.escolesfonlladosa.cat/wp-content/uploads/2021/10/PEC-2020-21-web.pdf>

Escola Marià Cubí i Soler, Malgrat de Mar. (sense data). *Projecte Educatiu de Centre*. Recuperat de <https://drive.google.com/file/d/1O-6ip753y4c97dnnhSpomXhcEM7-zH4S/view>

Escola Marià Cubí i Soler (24 de març de 2022). *Valors, Missió, Visió*. <https://agora.xtec.cat/esc-maria-cubi/valors-misio-visio/>

Escola Mare de Déu de Montserrat, Malgrat de Mar. (2019). *Projecte Educatiu de Centre*. Recuperat de <https://agora.xtec.cat/ceipmontserratmalgrat/wp-content/uploads/usu72/2019/11/projecte-educatiu-100419.pdf>

Escola Maristes Sant Pere Chanel, Malgrat de Mar. (2015). *Projecte Educatiu de Centre*. Recuperat de <https://www.chanel.maristes.cat/sites/default/files/content/nodes/recurs/file/6561/projecteeducatiu.pdf>

Escola Vedruna, Malgrat de Mar (2017). *Projecte Educatiu Vedruna Catalunya*. Recuperat de http://documentacio.vedrunacatalunya.cat/projecte_educatiu//projecte-educatiu.html

Escola Vedruna (24 de març de 2022). *Projecte Educatiu*. <https://vedrunamalgrat.org/projecte-educatiu/>

Espinosa Gutiérrez, J. (2017). *Escuela segregada y coeducación en España: Polémicas y experiencias en torno a la escuela mixta (1868-1939)*. [Trèball de fi de Màster, Universidad de Cantabria]. Repositorio Abierto de la Universidad de Cantabria. <https://repositorio.unican.es/xmlui/bitstream/handle/10902/13142/EspinosaGutierrezJesus.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Facio, A. y Fries, L. (2005). Feminismo, género y patriarcado. *Academia. Revista sobre enseñanza del Derecho de Buenos Aires*, (6), 259-294.

Galet, C. y Alzás, T. (2014). Trascendencia del rol de género en la educación familiar. *Campo abierto: Revista de educación*, 33(2), 97-114.

González Gavaldón, B. (1999). Los estereotipos como factor de socialización en el género. *Comunicar*, (12), 79-88. <https://www.redalyc.org/pdf/158/15801212.pdf>

Guerra, M. A. (2002). Currículum oculto y construcción del género en la escuela, 1-22. <https://www.baiona.gal/wp-content/uploads/bsk-pdf-manager/2020/06/Curriculum-oculto-y-construccion-del-genero-en-la-escuela.pdf>

Herrera, P. (2000). Rol de género y funcionamiento familiar. *Revista Cubana de Medicina General Integral*, 16(6). http://scielo.sld.cu/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0864-2125200000600008

Institut d'Estadística de Catalunya. (24 de març de 2022). *El municipi en xifres Malgrat de Mar (Maresme)*. <https://www.idescat.cat/emex/?id=081108>

Lamas, M. (1996). La perspectiva de género. *Revista de Educación y Cultura de la sección*, 47, 1-15. http://www.inesge.mx/pdf/articulos/perspectiva_genero.pdf

Lamas, M. (2000). Diferencias de sexo, género y diferencia sexual. *Cuicuilco*, 7(18), 1-24. <https://www.redalyc.org/pdf/351/35101807.pdf>

Lovering, D. y Sierra, G. (1998). El currículum oculto de género. *Educación. Revista de educación*, 7, 1-7.

https://americ latinagenera.org/wp-content/uploads/2014/07/curriculum_oculto_genero_copy.pdf

Maceira, L. (2005). Investigación del currículo oculto en la educación superior: alternativa para superar el sexismo en la escuela. *La ventana. Revista de estudios de género*, 3(21), 187-227. <http://www.scielo.org.mx/pdf/laven/v3n21/1405-9436-laven-3-21-187.pdf>

Pagès, M. (2021). *Diagnòstic i comparació de sistemes educatius*. [Apunts acadèmics]. Universitat de Girona.

Perales, R. G. (2012). La educación desde la perspectiva de género. *Ensayos: Revista de la Facultad de Educación de Albacete*, (27), 1-18.

Pitch, T. (2010). Sexo y género de y en el derecho: el feminismo jurídico. *Anales de la Cátedra Francisco Suárez, Revista de Filosofía Jurídica y Política de la Universidad de Granada*, 44, 435-459. <https://revistaseug.ugr.es/index.php/acfs/article/view/515/605>

Prieto-Flores, O. (2021). *Sociologia i economia de l'educació*. [Apunts acadèmics]. Universitat de Girona.

Saldaña, D. (2018). Reorganizar el patio de la escuela, un proceso colectivo para la transformación social. *Hábitat y Sociedad*, (11), 185-199. <https://institucional.us.es/revistas/habitat/11/Hys11-mon10.pdf>

Simkin, H., y Becerra, G. (2013). El proceso de socialización. Apuntes para su exploración en el campo psicosocial. *Ciencia, Docencia y Tecnología*, 24(47), 119-142. <https://www.redalyc.org/pdf/145/14529884005.pdf>

Subirats, M. (1994). Conquistar la igualdad: la coeducación hoy. *Revista Iberoamericana de Educación*, (6), 49-78. <https://rieoei.org/historico/oeivirt/rie06a02.pdf>

Subirats, M. (2009). La escuela mixta ¿garantía de coeducación?. *Participación educativa*, 94-97. <https://redined.educacion.gob.es/xmlui/bitstream/handle/11162/91771/00820113014333.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Tubert, S. (2003). La crisis del concepto de género. Dins G. Fraisse (ed.), *Del sexo al género: los equívocos de un concepto* (p. 7-38).
https://books.google.es/books?hl=es&lr=&id=WsEnD2UyIgwC&oi=fnd&pg=PA7&dq=diferencia+g%C3%A9nero+y+sexo&ots=st7lka84KV&sig=gBYxf4UD6ojS00YDIcLpVA58_uU#v=onepage&q=diferencia%20g%C3%A9nero%20y%20sexo&f=false

12. ANNEXOS

12.1. TRANSCRIPCIÓ ENTREVISTES

12.1.1. Transcripció entrevista Cas 1

- Què entens per estereotips de gènere?

Crec que són els rols socials que adjudiquem des de petits als nens i a les nenes en funció del seu sexe de naixement.

- Consideres que els centres educatius transmeten estereotips de gènere al seu alumnat?

Penso que hi ha molta més consciència que abans i en els últims anys es mira molt que això no passi, però els estereotips en tractar-se d'una qüestió social molt instaurada sempre pot haver-hi alguna cosa que com a professionals se'ns pot escapar.

- Penses que hi ha altres agents de socialització, a més de l'escola, que també transmeten estereotips de gènere? (Com podria ser la família, els mitjans de comunicació, etc.)

Sí, sense cap dubte els diferents agents de socialització que envolten a l'alumnat poden transmetre estereotips de gènere. A vegades pot ser una tasca complicada per als mestres, professorat i la comunitat educativa procurar que els alumnes prenguin consciència sobre aquest tema, ja que les idees que es transmeten des de l'escola poden xocar o contradir allò que escolten a casa.

- S'ha viscut alguna situació al centre que hagi generat la necessitat de treballar els estereotips de gènere a l'aula?

Sí, i de fet unes quantes vegades amb alumnes que han manifestat voler ser d'un determinat gènere i amb alumnes que adjudiquen rols als companys poc inclusius.

Aquest any, s'ha treballat el tema amb un alumne d'EI-3 perquè la seva tutora va detectar en el nen un neguit i una tristesa que abans no havia notat. Dies després, va verbalitzar que volia ser una nena, que volia venir en faldilla a l'escola, amb tutús i en una activitat quan la mestra va demanar la participació de les nenes, ell va aixecar la mà.

En el seu moment, es va decidir parlar amb la família sobre que han de respectar-se les seves manifestacions, tant a l'escola com a casa, i no 'prohibir' ni marcar-li el que és de nen o de nena. La família en tot moment va mostrar comprensiva i col·laboradora i, a més, recordo que el dia de la Castanyada va portar una faldilla.

Gràcies al treball fet tant a l'escola com per part de la família, l'infant s'ha mostrat més tranquil a l'aula i la tristesa detectada per la tutora ha desaparegut.

- Creus que és important treballar els estereotips de gènere amb l'alumnat? Per quins motius penses que ho és?

Sí, crec que és important fer-ho per l'acceptació de l'altre, per la igualtat de gènere i, en definitiva, per promoure i aconseguir el respecte entre les persones.

- A través de quins recursos o materials es treballen els estereotips de gènere a l'aula?

S'intenta treballar a través del respecte i l'acceptació. La veritat és que els materials ben bé no els conec, ja que no sóc qui desenvolupa les tasques a l'aula.

Tot i això, quan alguna mestra ha necessitat orientació he intentat ajudar-la a cercar alguns materials que poguessin ser-li útils, però són diferents en funció de l'etapa educativa dels alumnes. Amb això vull dir que a infantil potser es treballen més els estereotips a partir dels contes i, a primària amb curtmétratges i a través del diàleg partint de situacions viscudes a l'aula.

- Quines conseqüències creus que poden generar els estereotips de gènere en els alumnes? Creus que són positives o negatives per a ells/es?

Penso que més que ser bons o dolents, el que crec que poden generar en l'alumnat és una inflexibilitat a l'hora d'acceptar situacions o persones que puguin sortir-se del rol que ells han après.

- **A l'escola es porten a terme pràctiques coeducadores per tal de fomentar una igualtat real entre l'alumnat i permetre que desapareguin les barreres de gènere?**

A l'escola es cuida molt tot aquest tema. Ara mateix no sabria dir-te pràctiques específiques perquè intentem que a les aules es pugui transmetre aquesta igualtat a través dels espais d'aprenentatge, l'aprenentatge cooperatiu...

Sobretot, s'intenta que la comunitat educativa no es trobi condicionada pels rols socials ni els estereotips que la societat ens ha transmès i que tenim arrelats, encara que a vegades pot ser complicat.

- **Durant la teva trajectòria professional has rebut alguna formació en relació amb els estereotips de gènere? I quan estaves estudiant la vas rebre?**

No l'he rebut, ni mentre estudiava ni tampoc durant la meva trajectòria professional. I penso que no és un tema que acabi de dominar, moltes vegades he pensat a fer alguna formació en relació amb aquest tema, però no sé tampoc on buscar-la exactament.

12.1.2. Transcripció entrevista Cas 2

- **Què entens per estereotips de gènere?**

Els estereotips de gènere són construccions i imatges mentals socioculturals, és a dir, no tenen una base científica, només estan construïdes a partir de l'herència cultural de cada persona i d'opinions i prejudicis que ens hem creat, en aquest cas sobre el gènere. Per ser d'un gènere o un altre s'esperen uns comportaments i unes expectatives concretes que van d'acord amb la societat que ens envolta.

- **Consideres que els centres educatius transmeten estereotips de gènere al seu alumnat?**

D'una manera plenament conscient, sí. I, a més, amb estereotips de gènere binari.

- **Penses que hi ha altres agents de socialització, a més de l'escola, que també transmeten estereotips de gènere? (Com podria ser la família, els mitjans de comunicació, etc.)**

Estic plenament d'acord. La família també ve marcada per un rol de gènere que és d'herència cultural. La majoria de gent està emmarcada dins d'un pensament binari i patriarcal.

Els mitjans de comunicació pot ajuden, ja que també exposen un binarisme molt marcat que és el que l'espectador troba "normal". Costa molt canviar aquest estereotip.

- **S'ha viscut alguna situació al centre que hagi generat la necessitat de treballar els estereotips de gènere a l'aula? (En concret a primària o des de la teva experiència com a mestra)**

Sí, en diverses ocasions i, per aquest motiu sovint es plantegen reptes o situacions on el gènere hi és present. Per exemple, el futbol al pati, sempre dominat per nens de gènere masculí perquè les nenes no són "prou bones". O en fer un intercanvi de joguines, que ho fem per Nadal en comptes de l'amic invisible i que un nen et pregunta: "i si em toca una joguina de nena?".

També quan hem parlat de l'aparell reproductor masculí han sorgit molts dubtes, comentaris i ganes de voler saber més sobre els diferents gèneres. Hi ha alumnes que són de mares lesbianes, altres de mares solteres, alguna alumna té un familiar trans i ho vol explicar.

També en el dia de la dona hem fet incís al paper de la dona en la societat actual i en aquesta manera de crear estereotips culturals de gènere. Aquest 8 de març els vaig fer un experiment que vaig trobar a les xarxes. Vaig fer que apuntessin en un paperet què els agradaria ser de grans. Quan tots van respondre, els vaig dir que si fossin del gènere contrari, què els agradaria ser. La meitat de la classe aproximadament van respondre el mateix, però l'altra meitat van canviar de feina segons si eren nens o nenes. Ja et pots imaginar que per a nenes van posar perruqueria, ballarina, estètica... i per a nens futbolista, policia, metge... Encara queda molta feina a fer.

Tots aquests moments són bons per a treballar els estereotips de gènere que ens venen inculcats per la societat binària i patriarcal en què encara vivim i per fer veure que hi ha més gèneres a part del masculí i del femení i que la igualtat de gèneres és molt necessària.

També està bé parlar del respecte pels diferents col·lectius de gènere i de la seva lluita per la igualtat.

- **Creus que és important treballar els estereotips de gènere amb l'alumnat? Per quins motius penses que ho és?**

Em sembla que més o menys ho he respost en la pregunta anterior, però penso que sí que és important treballar-los per fer veure als alumnes que no només hi ha el gènere masculí i el femení, que cal lluitar per aconseguir una igualtat de gènere i ajudar als nens i a les nenes que eduquem a créixer sense prejudicis vers elles mateixes ni cap als altres.

- **A través de quins recursos o materials es treballen els estereotips de gènere a l'aula? (A primària en general o tu com a mestra com ho fas)**

Normalment treballar els estereotips de gènere no sorgeix perquè sí. Sempre hi ha bons moments en els seus aprenentatges i en les situacions que viuen cada dia per parlar-ho.

La veritat és que utilitzo material que puc trobar per les xarxes, ja siguin vídeos, entrevistes..., però comprovant sempre que siguin de pàgines fiables.

- **Quines conseqüències creus que poden generar els estereotips de gènere en els alumnes? Creus que són positives o negatives per a ells/es?**

Partint de la base que els estereotips són culturals, no crec que aportin massa coses positives. Els hem d'ensenyar a pensar i a ser lliures de pensament i actuar segons uns estereotips no crec que sigui la millor manera.

- **A l'escola es porten a terme pràctiques coeducadores per tal de fomentar una igualtat real entre l'alumnat i permetre que desapareguin les barreres de gènere?**

En la mesura del possible s'intenten fer algunes pràctiques, tot i que no és un programa general programat amb uns objectius, continguts i activitats específiques.

Depèn molt de cada mestra i de la coneixença i involucració que es té en el tema. Vaja, que no està regulat.

- **Durant la teva trajectòria professional has rebut alguna formació en relació amb els estereotips de gènere? I quan estaves estudiant la vas rebre?**

Quan estava estudiant EGB per descomptat que no, amb prou feines vam rebre unes classes d'educació sexual que van portar molta polèmica a les escoles de Malgrat. Al final es van fer unes xerrades organitzades per l'Ajuntament, si no recordo malament, fora de l'horari escolar durant un cap de setmana al Molí Vell, un restaurant que actualment està en ruïnes entre la

carretera de Malgrat i Blanes. Els que hi vam assistir semblàvem ‘rarets’ i suposo que els nostres pares també per deixar-nos-hi anar. Tinc quaranta-vuit anys, per tant, la meua infantesa és postfranquista. Encara hi havia molts tabús sexuals i això que només parlàvem de binarisme.

Durant la meua trajectòria professional no he rebut absolutament cap formació sobre el gènere. A causa d’una situació personal propera he entrat en aquest camp i he hagut de conèixer de prop aquesta realitat que, de fet, és la realitat que ens envolta. Estem molt desinformatos o sembla que a la societat no li interessa aquesta informació. Crec que és molt important una bona formació en el gènere, ja que hem d’ajudar a les persones que tenim a les classes sense cap mena de prejudici vers elles mateixes i vers els altres. Tothom ha de ser com vulgui. Hauríem d’aprendre a fer una desconstrucció del gènere per crear-nos a nosaltres mateixos.

12.1.3. Transcripció entrevista Cas 3

- Què entens per estereotips de gènere?

Si et sóc sincera, no en tinc massa idea respecte al tema, però ho relaciono amb el fet que les persones associem una determinada professió, un color... a un gènere determinat.

- Consideres que els centres educatius transmeten estereotips de gènere al seu alumnat?

Crec que les escoles transmeten molts menys estereotips que uns anys enrere. Tot i que cal destacar que la mentalitat depèn de la persona, considero que el fet que hi hagi noves generacions de mestres a les escoles fa que puguin haver-hi nous punts de vista i que es puguin treballar els estereotips amb unes noves ulleres.

- Penses que hi ha altres agents de socialització, a més de l’escola, que també transmeten estereotips de gènere? (Com podria ser la família, els mitjans de comunicació, etc.)

Hi estic completament d’acord. No només a l’escola poden haver-hi i transmetre’s estereotips, sinó que en l’entorn més proper dels alumnes, com pot ser a la família, se’n donen molts. Especialment, tot el que sigui o estigui proper a l’infant ha d’anar amb compte en aquest sentit, ja que és també a partir de l’exemple i de l’observació com aprenen els infants.

- S'ha viscut alguna situació al centre que hagi generat la necessitat de treballar els estereotips de gènere a l'aula?

Bé, a l'escola aprofitem les situacions quotidianes per a treballar els estereotips i, a partir d'aquesta quotidianitat procurem donar normalitat a les diverses situacions.

Tot i això, en aquest sentit, aquest curs he treballat un parell de situacions, una a EI-3 i una altra a EI-5.

A EI-3 es va donar la situació que un alumne, en aquest cas un nen, mostrava estar descontent quan no portava algun complement del que tenim entès com a femení (tutú, unicorns, faldilla...). Així doncs, vaig observar que quan anàvem a la zona de joc simbòlic on hi ha les disfresses, la seva conducta era diferent quan podia escollir què posar-se i, per tant, com sentir-se. Es va decidir fer una trobada amb la família per tal de comentar la situació pertinent i valorant opcions per tal d'acompanyar a l'alumne especialment en l'elecció de la roba o utilitzant complements que el fessin sentir bé, sense anar disfressat, però sí podent portar allò que connectés amb ell.

A EI-5 una nena va dir que volia tenir penis i, després d'haver tingut un germanet els comentaris es van accentuar. Vam decidir treballar aquesta qüestió des de l'escola a partir del conte "Ara em dic Joana" i es va fer un treball amb la família i també es parla amb ella, ja que és força madura per l'edat que té.

I bé, en aquests casos, les dues famílies s'han mostrat comprensives i properes, cosa que tant la psicòloga de l'escola com jo vam agrair, perquè sovint no és un tema fàcil i normalitzat en molts nuclis familiars. En tots dos casos hi ha hagut una molt bona voluntat d'acompanyament també per part de les famílies.

- Creus que és important treballar els estereotips de gènere amb l'alumnat? Per quins motius penses que ho és?

Sí, sens dubte és molt necessari fer-ho. Tot i això, crec que el més important és normalitzar totes les opcions i que res se'ns faci estrany. Com t'he comentat abans, podent aprofitar les situacions quotidianes que sorgeixen.

- **A través de quins recursos o materials es treballen els estereotips de gènere a l'aula?**

Un dels recursos que més fem servir a l'aula per a poder-los treballar són els contes, ja que és un material que permet fer reflexionar als infants sobre les històries que s'expliquen, que puguin sentir-se identificats amb allò que es diu i, a la vegada poder transmetre diferents valors.

- **Quines conseqüències creus que poden generar els estereotips de gènere en els alumnes? Creus que són positives o negatives per a ells?**

Crec que si encaixem els estereotips com s'ha fet fins ara no aconseguirem fer passos endavant i encara continuarem associant segons quines conductes a un gènere determinat i això només pot acabar generant conseqüències negatives per als alumnes, ja que els pot resultar estrany que alguna persona pugui sortir-se d'aquesta "normalitat" i no sàpiguen respectar-la.

- **A l'escola es porten a terme pràctiques coeducadores per tal de fomentar una igualtat real entre l'alumnat i permetre que desapareguin les barreres de gènere?**

La veritat és que els educadors i les educadores no tenim massa coneixements sobre aquests temes i com afrontar-los, tot i que sempre intentem posar el millor de la nostra part. Coneixem els estereotips que són "més típics", però sí que hi ha conceptes que encara no acabem de dominar.

- **Durant la teva trajectòria professional has rebut alguna formació en relació amb els estereotips de gènere? I quan estaves estudiant la vas rebre?**

No, ni durant l'estudi de la carrera ni durant la meva trajectòria professional. Tot i això, alguns mestres hem demanat poder fer algun tipus de xerrada o formació per conèixer el tema més en profunditat i disposar de més recursos per a poder aplicar en el dia a dia amb l'alumnat.

12.2. ENQUESTA

1. Gènere

- Masculí
- Femení
- Altres

2. De quina escola ets mestre/a o orientador/a?

- Escoles Fonlladosa
- Escola Maristes Sant Pere Chanel
- Escola Mare de Déu de Montserrat
- Escola Marià Cubí i Soler

3. Consideres que els centres educatius transmeten estereotips de gènere al seu alumnat?

- Sí
- No

Si vols, explica breument la teva opinió al respecte

4. Penses que altres agents de socialització, a més de l'escola, també transmeten estereotips de gènere a l'alumnat? (Com podria ser la família, els mitjans de comunicació, el grup d'iguals...)

- Sí
- No

Si vols, explica breument la teva opinió al respecte

5. En el centre on treballes s'ha vist alguna situació que hagi generat la necessitat de treballar els estereotips de gènere a l'aula?

- Sí
- No

Si vols, explica breument l'experiència

6. Creus que és important treballar els estereotips de gènere amb l'alumnat?

- Sí

- No

Per quins motius penses que és important fer-ho?

7. A través de quins recursos o materials treballes els estereotips de gènere a l'aula?

- Contes
- Curtmetratges
- Jocs
- Altres
- No treballo els estereotips de gènere a l'aula

Si en la pregunta anterior has seleccionat la resposta altres, podries mencionar quins són els recursos que utilitzes?

8. A l'escola porteu a terme pràctiques coeducadores per tal de fomentar una igualtat real entre l'alumnat i permetre que desapareguin les barreres de gènere?

- Sí
- No

Si vols, explica breument alguna d'aquestes pràctiques

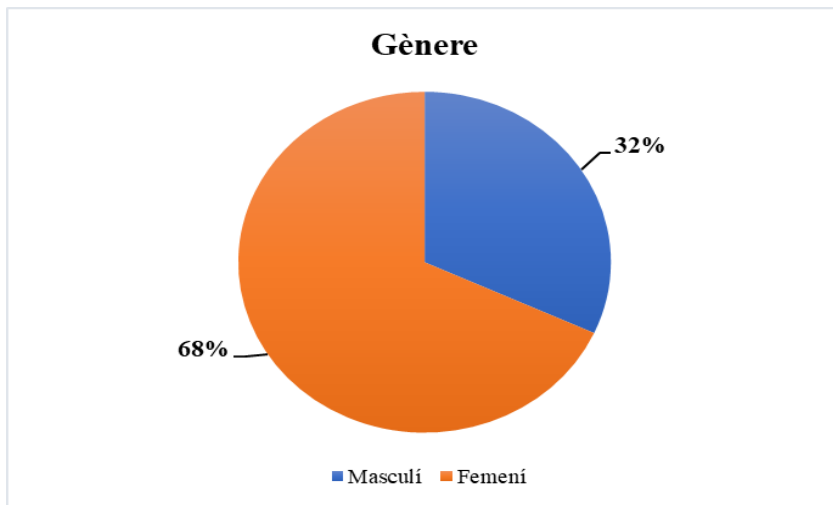
9. Durant la teva trajectòria professional has rebut alguna formació en relació amb els estereotips de gènere?

- Sí
- No

10. Mentre estaves estudiant l'has rebut?

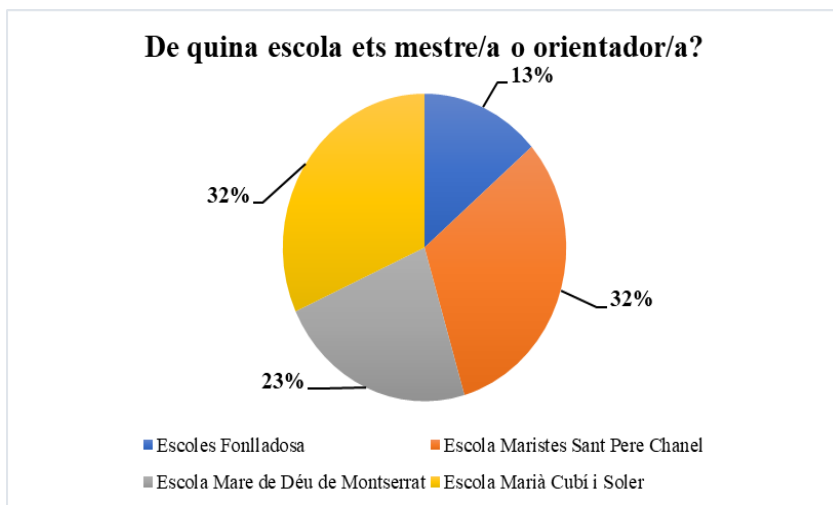
12.2.1. Respostes de l'enquesta

Gràfic 1. Gènere dels participants

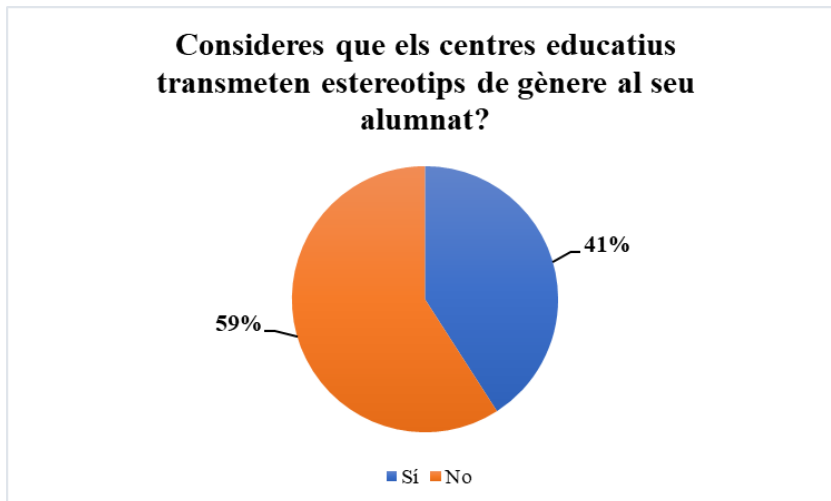
Font: Elaboració pròpia

Gràfic 2. Centres educatius en què desenvolupen la seva tasca professional

Font: Elaboració pròpia

Gràfic 3. Percepció sobre si els centres educatius reproduïxen estereotips de gènere

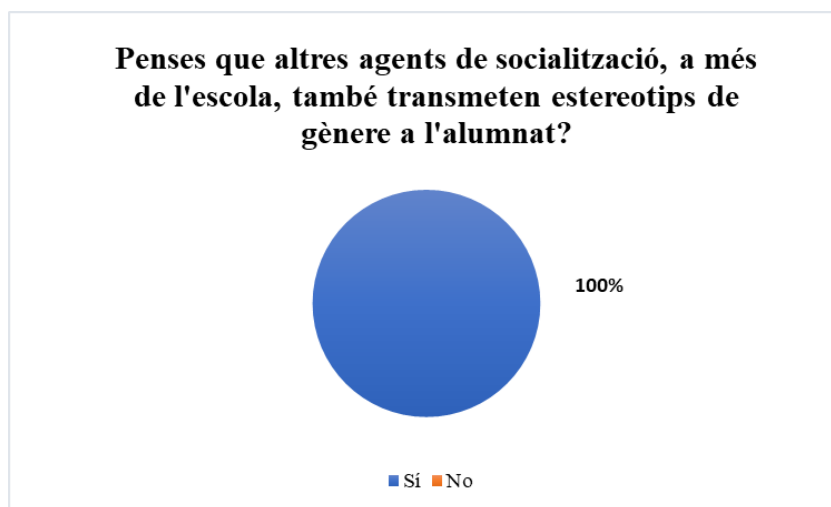
Font: Elaboració pròpia

Si vols, explica breument la teva opinió al respecte: (11 respostes)

- Normalment, ens venen de casa.
- Els estereotips de gènere són un tema tan arrelat en la societat contemporània que, tot i que les escoles sigui un dels espais més segurs on tractar-ho i on, lògicament, s'educa als infants, és una activitat que no es treballa en tanta mesura com hauríem. Tot i que les nostres aules no separen els ni les alumnes per gènere, sempre n'ha destacat la separació que en fan ells mateixos: grups de noies i amb un noi, o grups de nois amb una noia, com a casos excepcionals. Si bé ara sembla que no és tan comú i que es relacionen més entre ells, encara és un fet que es dona a les classes, en especial als cursos de 1r a 6è de primària.
- Penso que ara es té més consciència que abans i les escoles intenten reduir la seva transmissió.
- Puc parlar de mi pel que fa a la meua aula d'educació especial, on intento no fer aquest tipus d'estereotips. Tot i això, no és fàcil, ja que jo he crescut amb aquests estereotips molt marcats.
- Ensenyem a tots amb un tracte igualitari, però en haver rebut de fonts externes a l'escola aquests estereotips els mateixos professors els podem arribar a transmetre novament a l'alumnat aquests mateixos sense adonar-nos-en.
- A l'escola es respecta la diversitat i el respecte pel que fa a l'alumnat.
- Dic que no perquè intento mirar-m'hi, però hi ha situacions on són els mateixos infants que ho fan i cal treballar-ho.

- Inconscientment, els papers que agafen les professores sol ser més de cuidadora i els homes d'entreteniment i diversió.
- Als centres educatius es reproduïxen estereotips establerts socialment, si no es fa una feina per contrarestar-ho, es transmeten inevitablement.
- Penso que actualment la comunitat educativa està molt conscienciada al respecte.
- Encara que s'està fent un gran canvi en aquest tema, falta molt per tractar. Sobretot en àmbits que ja venen establerts.

Gràfic 4. Percepció sobre si altres agents de socialització transmeten estereotips de gènere

Font: Elaboració pròpia

Si vols, explica breument la teva opinió al respecte: (9 respostes)

- La família.
- Imatges que separen per gènere, cultures familiars que minimitzen a les dones...
- Les famílies cada cop intenten dissipar més els estereotips i entendre que no el gènere no condiciona als seus fills/filles, de tota manera, els mitjans de comunicació són els que més estereotips transmeten. Les famílies haurien de fomentar la igualtat als infants des que són nadons i des de casa, no esperar que les escoles els eduquin sobre temes que no es treballen a casa i que són tan importants.
- Evidentment i els alumnes poden traslladar els estereotips que aprenen fora de l'escola cap a l'escola.
- La televisió i d'altres mitjans més moderns continuen insistint a marcar molt aquests rols (és molt evident, per exemple, en la publicitat).

- Mitjans de comunicació sobretot (internet, tv, radio...).
- Hi ha diversitat de cultures i formes d'educar, i això és complicat de controlar.
- És una qüestió on encara hi ha molt a treballar. La nostra herència social encara pesa molt. Tot i que s'estan fent progressos, a la publicitat encara n'hi ha molts. Un exemple en són els catàlegs de joguines on els colors blau i rosa són molt present per distingir a quin gènere van dirigides.
- Amb les famílies, a vegades, encara es veu. Als mitjans de comunicació, grups d'iguals... A la societat en general encara hi ha molta feina a fer.

Gràfic 5. Vivència de circumstàncies que han comportat treballar els estereotips de gènere

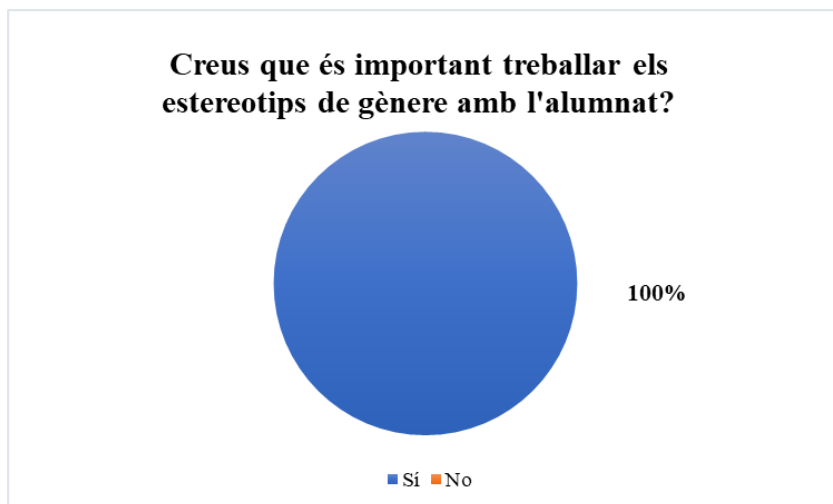
Font: Elaboració pròpia

Si vols, explica breument l'experiència: (10 respostes)

- Alguns comentaris sobre temes de medi o tutoria han obert debat.
- Segons quines situacions en l'àmbit de l'activitat física i l'esport.
- En especial quan algun noi ha aparegut amb les ungles pintades o algun objecte que els altres infants relacionaven amb les noies. Els motius de riulla són constants en aquests casos.
- La típica de l'ús dels colors o les peces de roba.
- Comentaris relacionats amb la paraula "feminazi".
- Problemes en el pati.

- Un alumne va rebre discriminació per ajuntar-se únicament amb noies i tenir gustos similars als estipulats per a noies. Vam haver de parlar amb els causants d'aquesta discriminació i l'afectat.
- A les estones de joc poden sorgir situacions on nenes no deixen jugar als nens per considerar que és cosa de nenes, o a l'inrevés.
- Recordo que un dia treballant el conte dels rínxols d'or amb alumnes d'EI3, els feia triar un personatge per fer una petita representació del conte. Un nen va triar la Rínxols i li deien que no podia fer perquè la Rínxols és una nena. O bé dir a una nena que no pot jugar perquè aquell joc només és per nens.
- En algun cas d'algun insult o menyspreu cap a algun alumne que, suposadament, es desviava dels "clixés" assignats al seu gènere.

Gràfic 6. Importància de treballar els estereotips de gènere

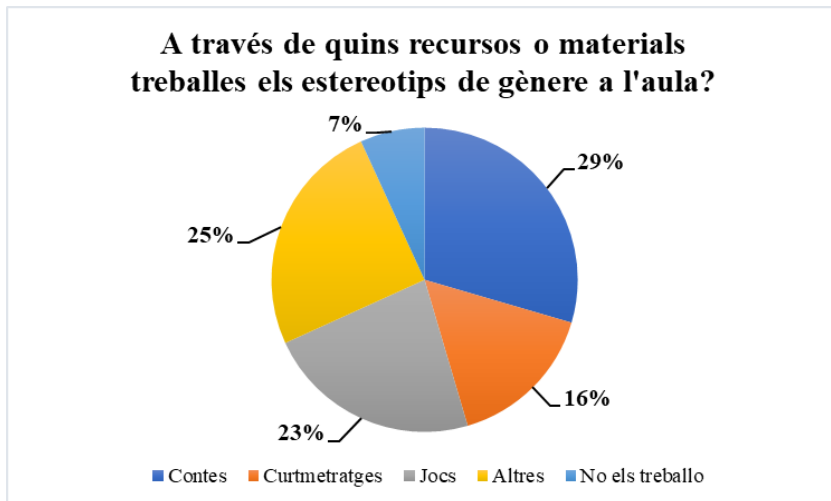
Font: Elaboració pròpia

Per quins motius penses que és important fer-ho? (22 respostes)

- Per tal d'anar implementant noves perspectives que ara desconeixen.
- Perquè algunes opinions que ens arriben de casa no s'han de deixar sense parlar.
- Per arribar d'una vegada per totes a la paritat de gènere.
- Per evitar situacions de conflicte, burla o desentesos entre alumnes. I en especial, per evitar situacions que afectin l'autoestima i felicitats dels infants.
- Per poder educar en igualtat.
- Per arribar a la igualtat.

- Perquè vivim en una societat actualment en la que ja no només es reconeix el gènere masculí o femení i el primer lloc on cal donar a conèixer aquesta situació és l'escola, ja que podem fer-ho creant un clima de seguretat i on els infants poden expressar els seus dubtes.
- Perquè l'escola és un dels agents educatius essencials, i entre totes i tots hem d'ajudar a revertir els estereotips.
- Sempre és important treballar la igualtat, donat que aquesta no està assolida.
- Per canviar creences, per acceptació i respecte als altres, per poder ser i sentir-se lliures...
- Per inculcar certs valors que són necessaris des de ben petits.
- Per crear una societat igualitària.
- Per fomentar el respecte i la tolerància entre l'alumnat i ensenyar que les persones han de gaudir de la llibertat de fer i actuar com se sentin més còmodes.
- Per conscienciar a l'alumnat.
- Ens trobem en un moment de canvi en aquest aspecte i cal potenciar-ho des de l'escola, que no deixa de ser una mostra de la nostra societat.
- Per formar persones respectuoses amb el proïsme i perquè no jutgin per les primeres impressions.
- Perquè cal crear un futur on el respecte per l'altre sigui primordial sense tenir en compte els gustos o tendències de cadascú.
- Per a reduir la discriminació de gènere.
- Per intentar que no tinguin estereotips i imatges mentals del que ha de fer o ser per ser nen o nena.
- És important per reconduir actituds en què es menyspreïn altres persones per qüestions de gènere.
- Per trencar amb estereotips de com ha de ser un home o com ha de ser una dona. No hi ha una manera de ser.
- És important que entenguin la igualtat i el respecte com s'ha de tractar la societat. No fomentar l'odi ni la individualitat. I que entenguin els diferents gustos i rols.

Gràfic 7. Recursos usats per a treballar els estereotips de gènere

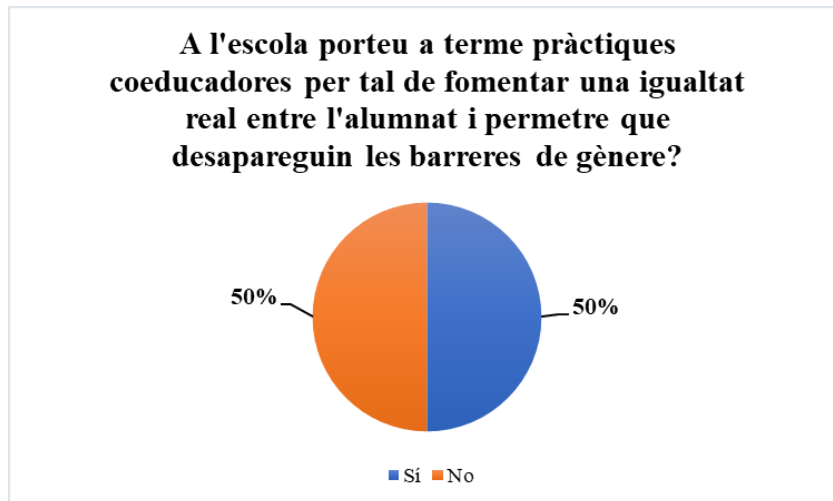
Font: Elaboració pròpia

Si en la pregunta anterior has seleccionat la resposta altres, podries mencionar quins són els recursos que utilitzes? (11 respostes)

- Info K.
- Xerrades, lectures, visites a museus...
- Fitxes de tutoria.
- La meua pròpia persona, posant de manifest la realització de feines que normalment s'han considerat feina de dona.
- Mitjançant les converses amb els alumnes, el diàleg, el joc simbòlic, i sempre partint de les situacions que s'esdevenen a l'aula o situacions properes o viscudes pels infants.
- Parlant directament sobre les qüestions.
- M'agrada crear jocs amb diversitat de rols, on tots els alumnes tenen un rol únic en el joc de vital importància i la resta de l'equip es recolza comunament per assolir un objectiu. Aquest rol es va rotant i té des d'un rol de càlcul, força física, agilitat, lideratge... D'aquesta manera veuen que tots són capaços d'aconseguir qualsevol rol si s'ho proposen.
- La conversa, aprofitar conflictes ...
- Un exemple és fent petites representacions de contes, adquirint joguines neutres d'estereotips.
- Contes infantils amb diversitat de famílies, que no reproduïxin rols de gènere preestablerts...

- No estic al càrrec de cap classe i no ho he hagut de fer. El responsable seria el tutor i, en tot cas, jo hi podria ajudar proporcionant material.

Gràfic 8. Ús de pràctiques coeducadores

Font: Elaboració pròpia

Si vols, explica breument alguna d'aquestes pràctiques: (6 respostes)

- Mitjançant la visualització de contes, programes i activitats proposades pels llibres es tracten els temes.
- En el dia a dia.
- No es preparen activitats específiques, sinó que s'intenten integrar a les mateixes aules. Es fa treballar a noi i noies per grups, per igual i en les mateixes condicions, tant en assignatures de lletres com d'educació física, per tal que cadascú destaquí en allò que se li dóna bé fer i no en allò que socialment s'ha de creure que ha de fer. En el cas d'educació física, les activitats es fan per igual, si bé trobem que institucionalment apareixen diverses barreres en quant a l'esforç físic, diferenciant-los per gènere. De tota manera, es fa participar a tots els alumnes en les activitats, es fonamenta la igualtat i el respecte entre alumnes, i s'educa així mateix als mateixos professors compartint les diverses situacions que han pogut comportar algun conflicte.
- A l'escola vam decidir remodelar el pati i crear diferents espais perquè els nens no ocupessin tot l'espai i les noies poguessin tenir també el seu lloc.
- No hi ha una pràctica específica perquè la coeducació és present a totes les aules, però sí que a l'hora de triar joguines intentem que siguin molt neutres fugint dels tòpics

estereotipats. O plantegem situacions de joc simbòlic on els rols a seguir el fan ambdós sexes. Jo particularment jugo amb alguns dels contes tradicionals i canvio els protagonistes de gènere

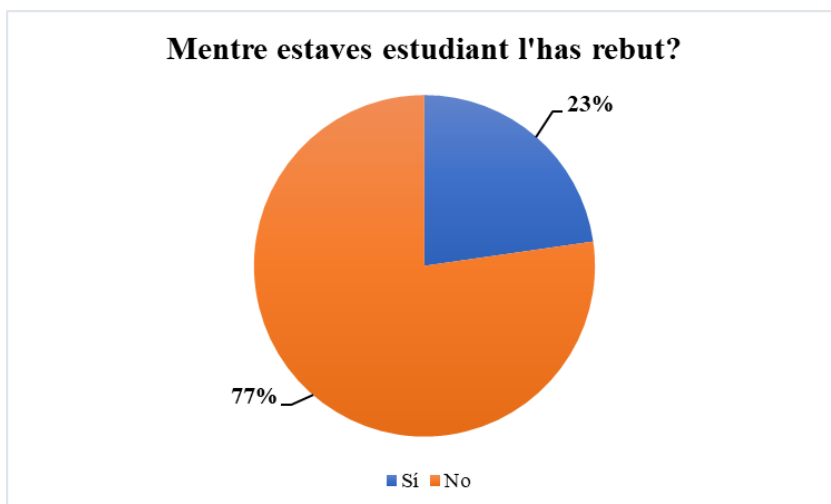
- Apadrinaments de lectura, per exemple, entre diferents cursos (actualment no podem per la COVID).

Gràfic 9. Formació durant la trajectòria professional

Font: Elaboració pròpia

Gràfic 10. Formació durant la trajectòria acadèmica

Font: Elaboració pròpia

12.3. MATERIALS PER A TREBALLAR ELS ESTEREOTIPS DE GÈNERE

12.3.1. Material 1

Prototip Material 1. Reflexió envers la distribució de la zona d'esbarjo escolar

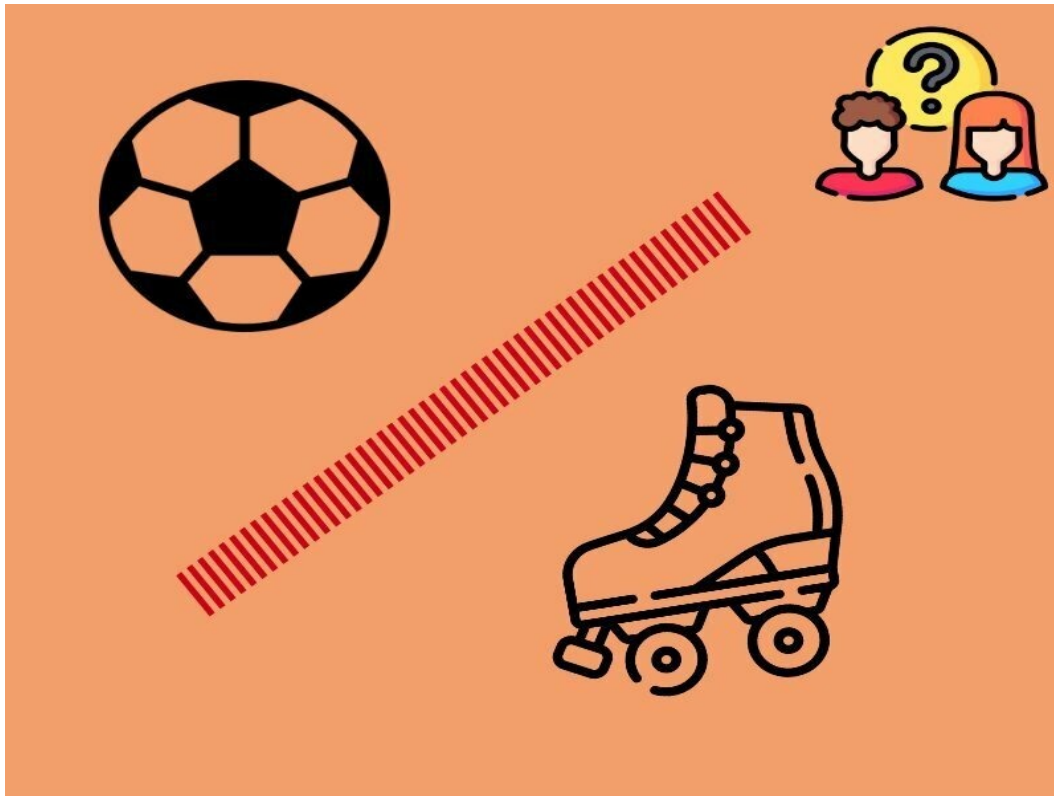

Material 1. Reflexió envers la distribució de la zona d'esbarjo escolar

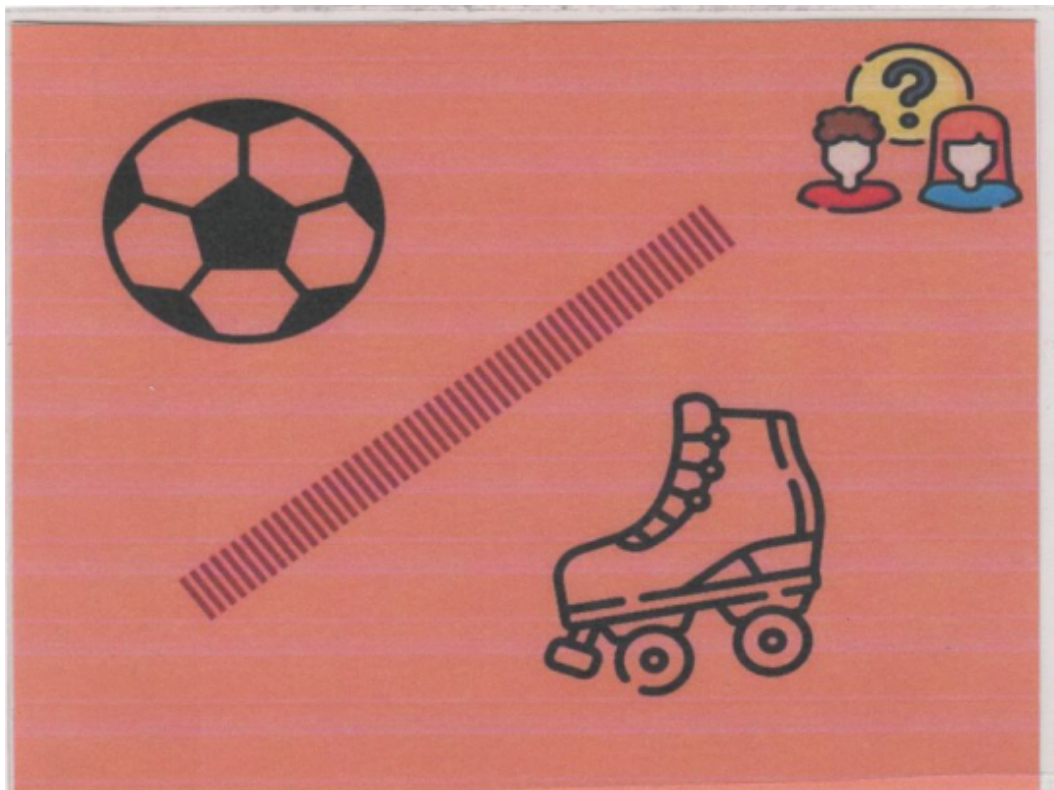

12.3.2. Material 2

Prototip Material 2. Reflexió envers esports que poden associar-se a un gènere en concret

Material 2. Reflexió envers materials que poden associar-se a un gènere en concret

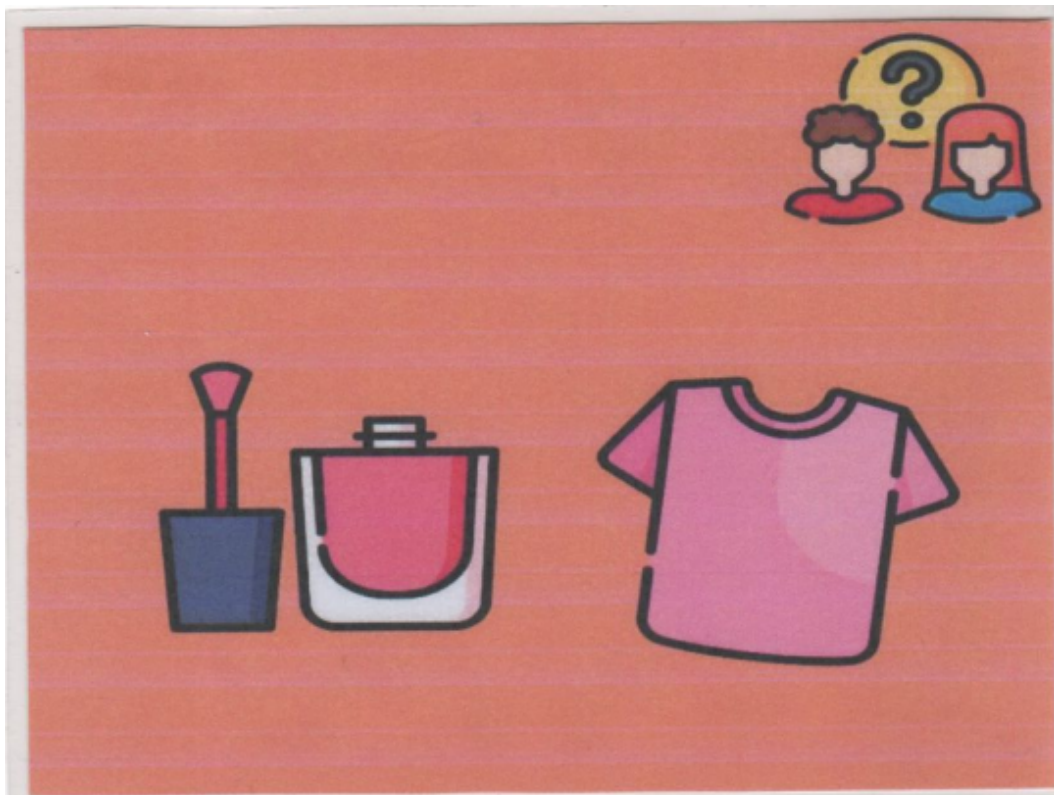

12.3.3. Material 3

Prototip Material 3. Reflexió envers objectes que poden associar-se a un gènere en concret

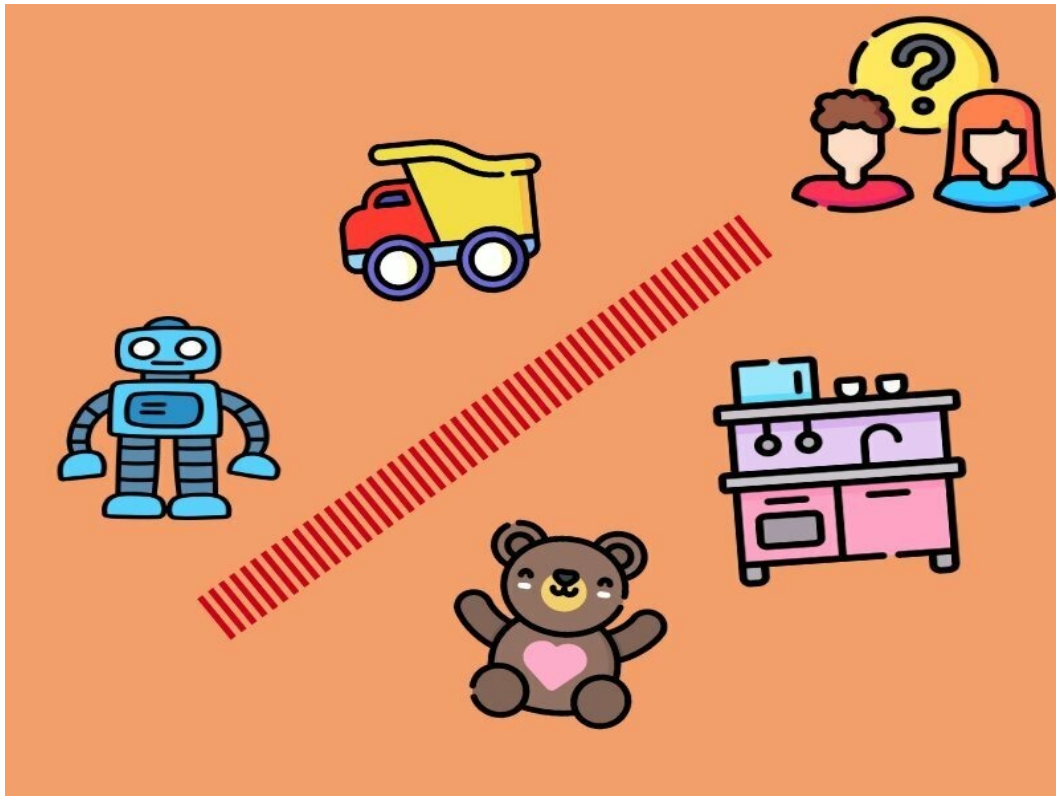

Material 3. Reflexió envers objectes que poden associar-se a un gènere en concret

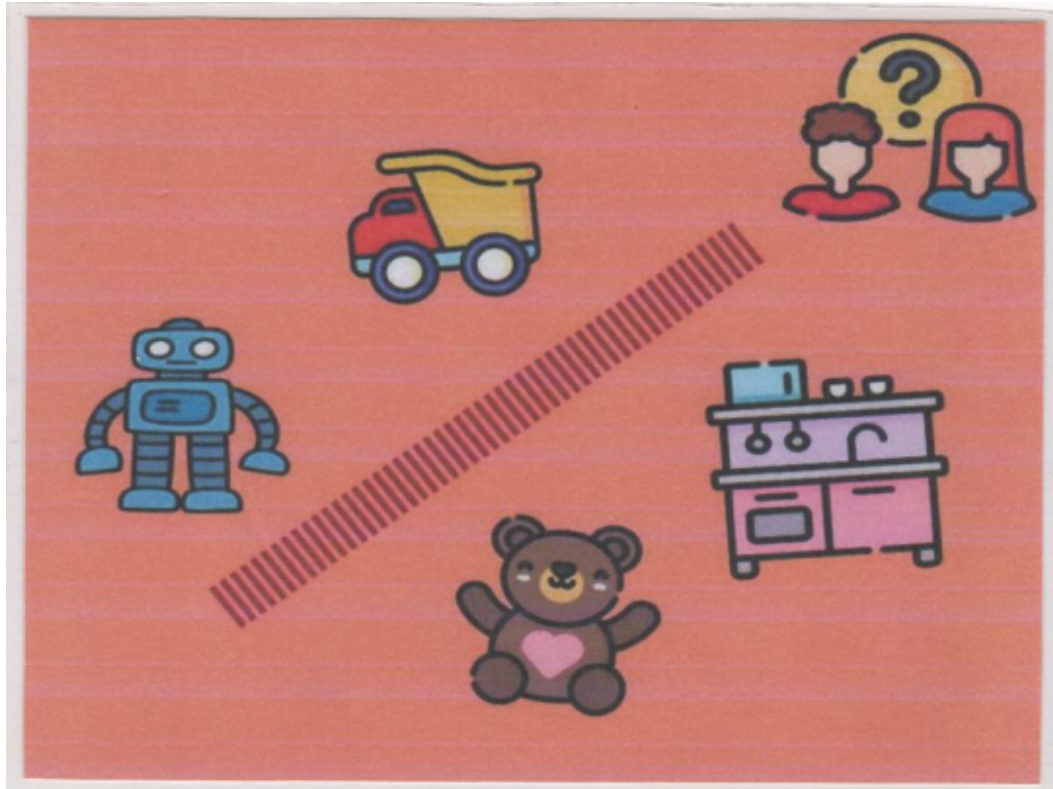

12.3.4. Material 4

Prototip Material 4. Reflexió envers joguines que poden associar-se a un gènere en concret

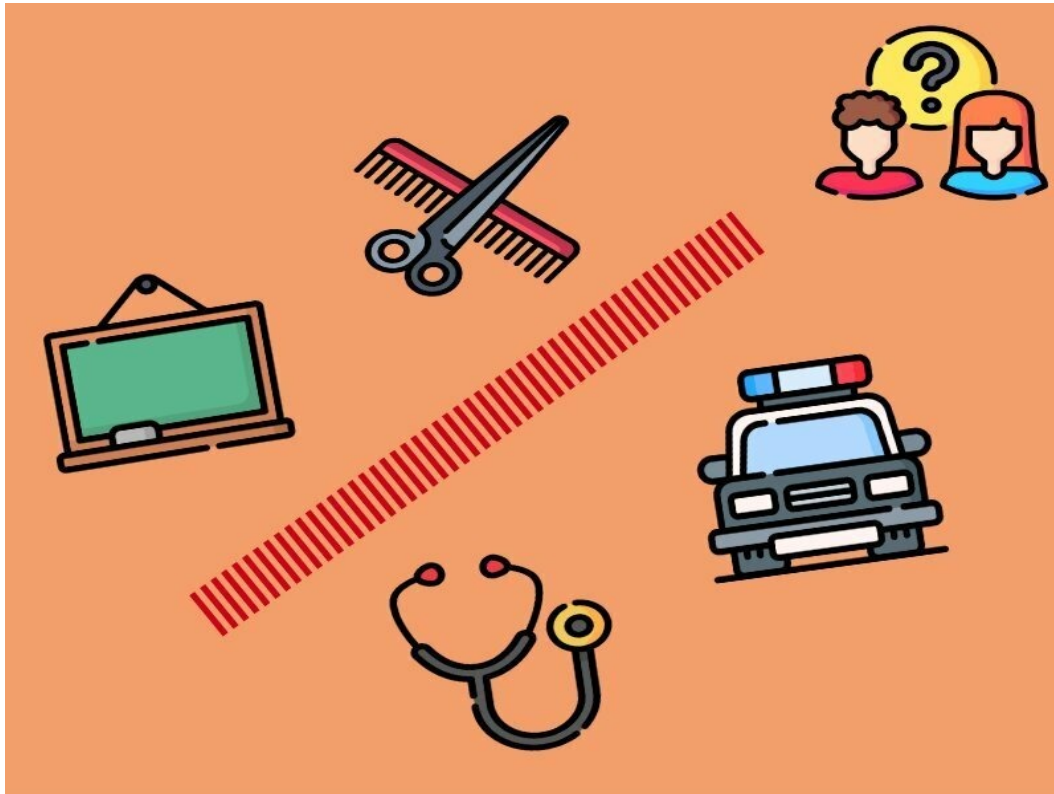

Material 4. Reflexió envers joguines que poden associar-se a un gènere en concret

12.3.5. Material 5

Prototip Material 5. Reflexió envers professions que poden associar-se a un gènere en concret

Material 5. Reflexió envers professions que poden associar-se a un gènere en concret

